

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Tervetuloa motivaatio!

Joustavan perusopetuksen vaikutus JOPO[®]-oppilaiden motivaatioon Saarijärven Keskuskoululla

Tiia Kultanen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 11/2011

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Tiia Kultanen	Sivumäärä 66 ja 13 liitesivua
Työn nimi Tervetuloa motivaatio! Joustavan perusopetuksen vaikutus JOPO®-oppilaiden motivaatioon Saarijärven Keskuskoululla	
Ohjaava(t) opettaja(t) Sanna Lukkarinen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Saarijärven Keskuskoulu, Markku Taipale	
Tiivistelmä <p>Koulupudokkuus sekä syrjäytyminen ovat puheenaiheita, jotka ovat viime vuosina nousseet pinnalle, kun puhutaan peruskouluikäisistä oppilaista. Yhä useampi peruskouluikäinen ei saa peruskoulun päätötodistusta tai keskeyttää opintonsa toisen asteen opintojen alkuvaiheessa. Joustava perusopetus on yksi toimintamuoto, jolla pyritään ennalta ehkäisemään nuorten koulupudokkuutta ja syrjäytymistä. Motivaation puute on yksi tekijä, joka yhdistää JOPO®-oppilaita. Joustavan perusopetuksen moniammatillisella yhteistyöllä ja uusilla toimintamalleilla on mahdollisuus vaikuttaa nuorten motivaatiotasoon positiivisesti. Opiskelusta pyritään tekemään vaihtelevampaa ja mielekkäämpää, sillä mielekkäys ja motivaatio kulkevat käsi kädessä.</p> <p>Opinnäytetyö käsittelee joustavan perusopetuksen vaikutuksia oppilaiden motivaatiossa Saarijärvellä syksyllä perustetussa JOPO®-luokassa. Tavoitteena on kartoittaa onko joustavalla perusopetuksella motivaatiota nostava vaikutus ja mitkä elementit JOPO®ssa vaikuttavat positiivisesti motivaatiotasoon. Opinnäytetyön tilasi Saarijärven Keskuskoulu tavoitteenaan kartoittaa JOPO®n vaikuttavuutta toiminnan jatkuvuutta ajatellen. Opinnäytetyön tutkimusmateriaali kerättiin pääasiassa kyselylomakkeilla, mutta apuna käytettiin myös havainnointia ja haastattelua. Opinnäytetyö ei ole yleistettävä, sillä vastaukset koostuivat kuuden ihmisen mielipiteistä ja kokemuksista. Tutkimustuloksia voivat kuitenkin hyödyntää muut kunnat, jotka ovat aloittamassa joustavan perusopetuksen toimintaa ja kaipaavat tukea valinnalleen. Kuten Saarijärvellä, myös muissa kunnissa tutkimustani voi käyttää tukena silloin, kun kaupungin päättäjiä yritetään saada JOPO®n puolelle. Työni antaa myös vinkkejä siitä, mitä ominaisuuksia joustavasta perusopetuksesta voi siirtää muihin perusopetuksen luokkiin.</p>	
Asiasanat motivaatio, opiskelumotivaatio, syrjäytyminen	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Tiia Kultanen	Number of Pages 66
Title Welcome motivation! The effects of flexible basic education on pupils' motivation in Saarijärvi Secondary schools' JOPO [®] class.	
Supervisor(s) Sanna Lukkarinen	
Subscriber and/or Mentor Saarijärvi Secondary school, Markku Taipale	
Abstract <p>School dropouts and social exclusion are topics that have risen on the surface in recent years, when it comes to comprehensive school pupils. An increasing number of comprehensive school pupils are not getting their diplomas, or dropout of secondary education in the early stages. Flexible basic education is one form of activity, which aims to dropout prevention and preventing social exclusion. Lack of motivation is one factor that unites JOPO[®]-students. JOPO[®] is the acronym from flexible basic education. With diverse co-operation of flexible basic education and with new forms of activity it is possible to effect to pupils motivation levels in a positive way. Learning is tried to make more varied and more meaningful, because the meaningfulness and motivation go hand in hand.</p> <p>This thesis deals with the effects that flexible basic education has on pupils' motivation at Saarijärvi secondary school JOPO[®] class. JOPO[®] class was founded in 2011. The aim is to explore whether a flexible basic education has an increasing effect on motivation and what elements from JOPO[®] affect motivation levels positively. The subscriber for this thesis was Saarijärvi secondary school. School's aim was to identify JOPO[®]'s effectiveness for future purposes. The research material was collected mainly through questionnaires but I also used observation and interviews. The thesis is not generalized since the responses are opinions and experiences of only six pupils. However, other municipalities, who are starting flexible basic education activities and need some support to their decision, can benefit from this thesis. Like in Saarijärvi, other municipalities can also use this research to win the decision-makers to JOPO[®]'s side. Thesis also gives tips on what features from JOPO[®] can be transferred to other basic education classes.</p>	
Keywords motivation, study motivation, exclusion	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	MITÄ ON JOUSTAVA PERUSOPETUS?	8
	2.1 Joustava perusopetus Saarijärvellä	11
	2.2 Oppilasvalinnan kriteerit	15
	2.3 Millaiset oppilaat hakeutuivat ryhmään ja miksi?	16
	2.4 Millaisia tukimuotoja JOPO [®] laisille tarjotaan?	18
3	KÄSITTEITÄ	21
	3.1 Motivaatio	21
	3.1.1 Oppimismotivaatio	23
	3.1.2 Motivaation puute oppilaissa ja mitä sille pyritään tekemään	25
	3.2 Syrjäytymisvaara ja syrjäytyminen	27
	3.3 Koulupudokas	28
4	TUTKIMUS	31
	4.1 Tutkimuksen tavoitteet	35
	4.2 Ensimmäisen kyselyn tuloksia	36
	4.3 Toisen kyselyn tuloksia	38
	4.4 Tutkimustulosten yhteenveto	42
5	JATKOTUTKIMUSAIHEET JA KEHITYSIDEAT	45
6	LOPPUSANAT	47
	LÄHTEET	51
	LIITTEET	55

1 JOHDANTO

Koulupudokkuus sekä syrjäytyminen ovat puheenaiheita, jotka ovat viime vuosina nousseet pinnalle, kun puhutaan peruskouluikäisistä oppilaista. Lukuvuonna 2008–2009 8,5 % ammattikouluopiskelijoista ja 3,9 % lukio-opiskelijoista keskeytti koulunkäyntinsä. Yli 8 % peruskoulun päättäneistä oppilaista jäi ilman jatko-opintopaikkaa. (Tilastokeskus 2011.) Keskeyttäneiden lukumäärä huolestuttaa monia ja peruskoulun loppuvaiheessa ollaan huolissaan varsinkin niistä oppilaista, jotka saattavat jäädä vaille päättötodistusta. Koulun keskeyttämisestä on muodostunut vakava ongelma muun muassa Suomessa. Koulutuksen keskeyttämisellä on monia nuoren elämään vaikuttavia seurauksia, jotka voivat vaikuttaa pitkälle heidän elämässään. Koulutuksella ja sen tasolla on suora yhteys työttömyysasteeseen ja toisen asteen koulutuksesta pois jättäytyminen johtaa yleensä myös työelämästä syrjäytymiseen. (Taskinen 2001, 10–11.) Koulupudokkaiden lukumäärää pyritään hillitsemään muun muassa joustavan perusopetuksen avulla. Motivaation kasvattaminen opintojen suhteen ja tulevaisuusorientuneisuus ovat asioita, joihin koulujen tulisi kiinnittää huomiota taistelussa koulupudokkuutta vastaan.

Motivaatio ja opetuksen mielekkyys ovat avainasemassa, kun lähdetään tarkastelemaan opiskelua varsinkin JOPO[®]-luokalla. Joustava perusopetus eli JOPO[®] on melko uusi tapa suorittaa peruskoulu loppuun. Joustava perusopetus on ennaltaehkäisevää työtä ja se on suunnattu syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. JOPO[®]lla pyritään ehkäisemään koulupudokkuutta ja sen tarkoitus on saattaa nuoret nivelvaiheen yli motivoiden heitä opiskelemaan aktiivisemmin uusia toiminnallisia opetustapoja hyödyntäen. Toiminta voidaan käynnistää ala – tai yläkoulussa, mutta yleisempää se on yläkouluissa. Toimintamalleja on yhtä monta, kuin on JOPO[®]-luokkiakin.

Saarijärven Keskuskoulussa JOPO[®]-luokka aloitti toimintansa syksyllä 2011. Opin- näytetyössäni tutkin, kasvattaako joustava perusopetus oppilaiden motivaatiota opiskelua kohtaa. Tutkimuskohteenani oli Saarijärven Keskuskoulun JOPO[®]-luokka, jolla opiskelee kuusi oppilasta: kolme tyttöä ja kolme poikaa. Kaikki luokan oppilaat opiskelevat luokalla peruskoulun viimeisen lukuvuoden (9. luokan).

Idea tutkimukselle lähti tilaajalta, joka halusi tutkittua tietoa JOPO[®]n vaikuttavuudesta. Ennen JOPO[®]-luokalle pääsyä, kaikki luokalle hakeneet oppilaat haastateltiin ja haastattelutilanteessa kaikki oppilaat kertoivat yhden heitä yhdistävän tekijän: motivaation puutteen tai sen tason laskun. Uskon, että JOPO[®]-luokalla ehtii olemaan vaikutusta motivaatiotason nousuun lyhyessäkin ajassa, sillä muutokset normaaliin perusopetusluokkaan, jossa oppilaat motivaation puutteesta kärsivät, on valtava. Luokka on reilusti pienempi, luokassa käytetään toiminnallisia menetelmiä, oppilaat käyvät enemmän työharjoittelussa ja vierailevat monissa paikoissa. JOPO[®]-luokan jatkuminen ei vielä ole Saarijärven kohdalla varmaa ja tilaaja haluaa teettää tutkimuksen JOPO[®]n jatkoa ajatellen. Saarijärven kaupungin päättäjät haluavat konkreettista näyttöä Saarijärven JOPO[®]n vaikuttavuudesta, jotta toimintaa voidaan jatkaa. Keväällä 2012 Saarijärven kaupunginhallituksen kokouksessa esitetään JOPO[®]-luokan jatkumista Saarijärvellä. Toivomme tilaajan kanssa, että pystyn näkemään ja kirjamaan oppilaissa ja heidän motivaatiossaan positiivisia muutoksia lyhyessä ajassa. Pääasiassa joustavasta perusopetuksesta koituvat hyödyt (jatko-opinnoissa, perhesuhteissa ja niin edelleen) on havaittavissa vasta vuosien kuluttua. Motivaatio on kuitenkin asia, johon voi vaikuttaa pienillä teoilla ja opiskeluympäristön vaihtumisella. Tästä syystä uskon näkeväni oppilaissa motivaatiotason muutoksen lyhyessä ajassa.

Tutkimuksen tulokset keräsin kahdella kyselylomakkeella. Koska toimin Saarijärven JOPO[®]-luokan ohjaajana, käytin tutkimuksessani apuna myös havainnointia ja haastattelua. Kaikki tutkimukseeni kerättävä tieto käsiteltiin nimettömänä. Ensimmäinen kysely toteutettiin toukokuussa 2011, jolloin nykyiset JOPO[®]-oppilaat olivat 8. luokalla, eivätkä siis vielä aloittaneet JOPO[®]-luokalla. Heidät oli jo kuitenkin valittu ryhmään. Toinen kysely toteutettiin lokakuussa 2011.

Aloitan opinnäytetyöni kertomalla taustaa joustavasta perusopetuksesta sekä siitä, minkälaista tämä toiminta on Saarijärven Keskuskoululla. Luvussa kolme avaan tutkimukseni kannalta olennaisia käsitteitä kuten koulupudokas ja syrjäytyminen. Työssäni kerron myös tarkemmin toiminnan ja tutkimukseni tarpeesta luvussa neljä. Samassa luvussa kerron myös käyttämästäni tutkimusmenetelmästä sekä esitän molempien kyselyiden tulokset erikseen, jonka jälkeen kerron tutkimukseni tulokset. Lopussa kerron aiheeseen liittyviä jatkotutkimuskohteita sekä kehitysideoita. Kerron myös, mitkä ovat tämän hetken jatkosuunnitelmat Saarijärven JOPO[®]n suhteen.

Tutkimuksessani etsin vastaustauksia kysymyksiin: ”Onko oppilaiden motivaatio opiskelua kohtaan kasvanut 8. luokan jälkeen?”, ”Mistä motivaation kasvu johtuu?”, ”Onko motivaatio noussut tiettyjen oppiaineiden osalta?” sekä ”Onko tutkimuksen näkökulmasta joustavalle perusopetukselle tarvetta Saarijärvellä?”.

2 MITÄ ON JOUSTAVA PERUSOPETUS?

Joustava perusopetus eli JOPO[®] on toimintaa, jonka tarkoituksena on tukea nuoria saamaan peruskoulun päättötodistus sekä ehkäistä koulupudokkuutta peruskoulun jälkeen. Koulupudokkaalla tarkoitan opinnäytetyöni näkökulmasta oppilasta, joka ei jostain syystä jatka koulunkäyntiä yläasteen jälkeen tai keskeyttää jatko-opintonsa varhaisessa vaiheessa toisella asteella. Yleisesti ja tiukasti määriteltynä koulupudokas on nuori, joka ei saa peruskoulun päättötodistusta (Numminen & Ouakrim-Soivio 2007, 12).

JOPO[®]-toiminta tapahtuu perusopetuksen yhteydessä, mutta työskentelymuodoissa käytetään joustavia toimintamalleja, kuten työharjoitteluja ja vierailuja. JOPO[®]-luokassa opiskelu tapahtuu yksilöidymmin, kuin muissa perusopetuksen luokissa. Oppilas saa nopeammin apua ja tuntisisällöt voidaan räätälöidä kullekin sopivaksi. (Numminen & Ouakrim-Soivio 2007, 5,14, 20.) Joustava perusopetus on toiminut osassa Suomen kouluja jo vuodesta 2006 ja se on saamassa vakiintuneempaa asemaa koko Suomessa. Joustava perusopetus on käynnistynyt 2006 opetusministeriön käynnistämän ”Koulupudokkaiden aktivointi” hankkeen yhteydessä. Syynä hankkeelle oli kasvava määrä nuoria, jotka jäivät ilman peruskoulun päättötodistusta sekä huoli tuhansista nuorista, jotka eivät hakeneet jatko-opintojen pariin peruskoulun jälkeen. (Numminen & Ouakrim-Soivio 2007, 1.) Lukuvuonna 2007–2008 toiminnassa oli mukana 72 kuntaa ja vuonna 2009 toiminta alkoi 35 uudessa kunnassa (Opetushallitus 2010a). Lukuvuonna 2010–2011 Suomessa oli 1200 JOPO[®]-oppilasta (Söderman 2011).

JOPO[®]-toiminnan tulokset ovat tähän mennessä olleet hyviä. Koulupudokkaiden määrä on vähentynyt ja JOPO[®]-oppilaista 90 %:n opiskelutilanne on parantunut. Poissaolot ovat vähentyneet, motivaatio on kasvanut ja häiriökäyttäytymistä ei ole yhtä paljon havaittavissa. Syitä onnistumiseen ovat olleet pienryhmäopetus, välitön puuttuminen ja tehostettu yhteistyö kodin ja koulun välillä. (Opetushallitus 2010a.)

Aikaisempien vuosien perusteella voidaan todeta, että JOPO[®]-toimintamalli on lisännyt oppilaiden tavoitteellisuutta sekä opiskelumotivaatiota. Oppilaat ovat pitäneet työpaikkaopiskelusta ja heidän yleinen elämänhallintansa on vahvistunut. Oppilaiden sosiaaliset taidot ovat parantuneet ja kodin ja koulun välinen tiivis yhteistyö on ollut eduksi kaikkien osapuolten näkökulmasta. (Opetushallitus 2010b.)

JOPO[®]-toiminnassa tehostetaan moniammatillista yhteistyötä, jossa toimivat yhteistyössä koulu, nuoriso-, sosiaali-, ja terveystoimi sekä ammatilliset oppilaitokset, lukiot ja työelämäkumppanit. Moniammatillisessa yhteistyössä yhdistetään usean eri osa-alueiden osaajat yhteen yhden henkilön auttamiseksi tai ongelman ratkaisemiseksi (Isoherranen 2005, 33). Uskon moniammatillisella yhteistyöllä olevan vaikutusta oppilaan motivaatioon, sillä yhteistyön kautta nuorille löydetään muun muassa uusia tapoja ilmaista itseään sekä häntä autetaan löytämään itsestään uusia ulottuvuuksia, jotka saattavat auttaa häntä muun muassa oppimisessa. Yhteistyön kautta luokkiin saadaan vierailijoita sekä lisää valinnanvaraa muun muassa työharjoitteluita varten. Yhteistyö avaa myös ovet koulun ulkopuolisille aktiviteeteille. Moniammatillista yhteistyötä voidaan joustavassa perusopetuksessa tehdä myös koulun sisäisesti oppilashuoltoryhmän ja työparitoiminnan kautta.

Moniammatillinen yhteistyö on tunnettu työmuoto koulupudokkuuden ehkäisemiseksi myös ulkomailla. Esimerkiksi Hollannissa on käytetty tätä toimintamuotoa koulupudokkaiden määrän vähentämiseksi. Myös kodin ja koulun tiivis yhteistyö on ollut käytössä useissa maissa myös muiden ongelmien ratkaisemiseksi. (Sarja & Janhonen 2011.) Yhä useammin tiedostetaan moniammatillisen yhteistyön merkitys koulussa. Yhteistyökumppanien arki on usein kiireistä eikä yhteistä aikaa toiminnansuunnittelulle ole helppo löytää. Moniammatillinen tuki on kuitenkin joustavassa perusopetuksessa välttämätöntä ja yhteistyön tulisikin olla arvokas lisä. (Kumpulainen, Krokfors, Lipponen, Tissari, Hilppö & Rajala 2011, 33). Joustavassa perusopetuksessa kodin ja koulun välinen yhteistyö sekä koulun ja yhteistyökumppaneiden välinen yhteistyö ovat yleensä luokan ohjaajan vastuulla. Joustavassa perusopetuksessa vanhemmat ovat oppilaan kanssa tiivis osa yhteistyörinkiä. Tutkimukset osoittavat, että merkittävintä oppilaan pärjäämistä tukeva toimintamuoto on kodin ja koulun tehostettu yhteistyö (Söderman 2011).

Joustava perusopetus on tarkoitus vakiinnuttaa osaksi peruskoulua ja sillä pyritään auttamaan oppilaita, jotka hyötyisivät toiminnallisesta opiskelusta (Numminen & Ouakrim-Soivio 2007, 20, 26). Tavoitteena kuitenkin on, että joustavan perusopetuksen toimintamalleja saataisiin linkitettyä muihin perusopetuksen luokkiin siten, että joustavaa perusopetusta ei lopulta tarvita, vaan koko perusopetuksen luonne muuttuisi vastaamaan nykyajan haasteita ja ongelmakohtia. Moniammatillinen yhteistyö ja verkostoituminen voivat edesauttaa tätä prosessia.

Luokalle hakeudutaan, eikä sinne pakoteta ketään. Hakuprosessi on yleensä kaksivaiheinen ja se sisältää hakemuksen sekä haastattelun. Luokassa oppilaiden kanssa työskentelee kaksi aikuista, luokan opettaja, jolla on usein erityisopettajan pätevyys, sekä työpari, jolla tulee olla vahva nuorisotyön osaaminen (Manninen & Luukannel 2008, 25). Luokassa työparilla on selvä työnjako. Vaikka työparityöskentely on toiminnan edellytys, on tämänkin suhteen toimintamalleja useita. Esimerkiksi muutamissa kouluissa toimitaan aineopettajajohtoisesti, jolloin luokkaa opettaa useat eri opettajat, jokainen omaa ainettaan. Työparina voi työskennellä esimerkiksi yhteisöpedagogi tai sosionomi. Nuorisotyön osaaminen on olennaista, jotta ohjaaja osaa ohjata nuoret oikeanlaisten palveluiden pariin ja jotta hän osaa kohdata nuoren koulun ulkopuolisesta näkökulmasta.

JOPO[®]lla on vaikutusta nuoren lisäksi myös kuntaan sekä kouluun. Koulujen kannalta tavoitteena on kehittää opiskelumuotoja, jotka perustuvat toiminnallisuuteen. Näitä toimintamuotoja olisi hyvä saada myös muiden, kuin JOPO[®]-luokkien käyttöön. Samalla tulee myös lisättyä koulun ja työelämän yhteistyötä. (Numminen & Ouakrim-Soivio 2007, 21.) Myös oppimisilmapiirin ja työrauhan on todettu parantuneen JOPO[®]-kouluissa (Söderman 2011). Kuntien kannalta tavoitteena on edistää eri tahojen, kuten koulu- ja nuorisotoimen yhteistyötä (Numminen & Ouakrim-Soivio 2007, 21). Tietenkin koulupudokkuuden ehkäisy myös vähentää lisätoimia, kun nuoret saadaan elämässään eteenpäin, eivätkä he jää kyllillä ajalehtimaan. Tämä tuottaa taloudellista hyötyä kunnille ajan mittaan. Yhteistyön edistämisen sekä toiminnallisten toimintamuotojen kehittämisessä työparityöskentely on oiva tapa toimia, sillä silloin opettajalle jää enemmän aikaa toimia luokan opettajana, kun työparilla on aikaa kohdata niin luokan oppilaat, kuin kaupungin päättäjät ja muut verkostot. Usein, varsinkin pai-

kallisella, nuorisotyöntekijällä on jo valmiiksi hyvät verkostot kaupungin yhteyshenkilöihin.

JOPO[®]-luokilla seurataan peruskoulun opetussuunnitelmaa, mutta opetusjärjestelyt poikkeavat niin sanotusta normaalista toimintamallista. JOPO[®]-ryhmän oppilaat opiskelevat osittain koulussa, osittain työpaikoilla ja osittain muissa oppimisympäristöissä kuten leirikouluissa ja vierailuilla. Työpaikoilla nuorille määrätään harjoittelunohjaaja, joka on omalta osaltaan vastuussa töiden ja opintojen edistymisestä. Pääasiassa hän toimii nuoren ohjaajana ja tukena työelämän näkökulmasta. Koulu kouluttaa harjoittelunohjaajat tehtäviin tarvittaessa. Ryhmän opettaja sekä nuorisotyöntekijä vierailevat työpaikalla säännöllisesti seuraamassa tilannetta. Työpaikan kanssa allekirjoitetaan sopimukset. Työpaikoilla vietetyt ajanjaksot vaihtelevat yksilöllisesti. Yleensä jakson pituus on viisi viikkoa ja jaksojen määrä vuodessa vaihtelee yksilöllisen oppimissuunnitelman mukaan. Opetussuunnitelman pohjalta muokataan oppimistehtävät ja ne sovitetaan jokaiselle oppilaalla sopiviksi. (Numminen & Ouakrim-Soivio 2007, 22–23.) Oppimistehtävillä pyritään konkretisoimaan oppilaille se, mihin he tarvitsevat koulussa oppimiaan tietoja ja taitoja. Koulutehtäviä ei aina ole tarpeellista siirtää suoraan työpaikoille vaan haasteet nousevat parhaimmillaan itse työprosessin kuvaamisesta sekä omasta työpanoksesta ja sen arvioinnista. Tutkimuksen mukaan työpaikkaopiskelut ovat toteutuneet parhaiten pienyrityksissä, joissa oppilas työskentelee tiiviisti työpaikkaohjaajan kanssa. (Sarja & Janhonen 2011.) Työpaikkajaksojen tavoitteena on oppia muun muassa sosiaalisia sekä ajanhallinnallisia taitoja. Myös tutustuminen mahdolliseen tulevaisuuden ammattiin koetaan tärkeänä mahdollisuutena. (Söderman 2011.) Työelämässä oppilaat oppivat myös tärkeitä vuorovaikutustaitoja. Tällaisia taitoja ovat esimerkiksi oman virheen myöntäminen, eri mieltä olemisen taito, korjaavan palautteen vastaanottaminen sekä myönteisen palautteen vastaanottaminen ja antaminen. (Aalto 2002, 7.)

2.1 Joustava perusopetus Saarijärvellä

Saarijärven Keskuskoulun JOPO[®]-luokka on varsin uusi, sillä se on aloittanut toimintansa syksyllä 2011. Saarijärven keskuskoululla todettiin tarve joustavalle perusope-

tukselle jo joitain vuosia sitten. JOPO[®]-luokka perustettiin muun muassa kasvaneen huolen vuoksi koulupudokkaiden suhteen. Tällä hetkellä Saarijärven JOPO[®]-luokan kanssa työskentelee kaksi aikuista, luokan opettaja, aineenopettaja Jonna Kallinen sekä luokan ohjaaja, nuorisotyöntekijä Tiia Kultanen. Saarijärvellä ohjaaja on nuorisotyön edustaja eikä hänellä ole pedagogista koulutusta eikä myöskään pedagogista vastuusta luokassa. Kuitenkin kahden aikuisen rinnakkain työskentelyä luokassa voidaan tästä huolimatta kutsua samanaikaisopetuksiksi, tarkemmin avustavaksi opetuksiksi. Tässä rinnakkaisopetuksen muodossa toinen läsnä olevista aikuisista opettaa, toinen kiertää luokassa auttamassa oppilaita. Samanaikaisopetuksesta on todettu olevan hyötyä muun muassa työrauhan ylläpitämiseksi sekä heikompien oppilaiden selviytymiseksi tuntitehtävistä (Saloviita 2009, 49). Toiminnan parissa työskentelevät myös koulun rehtori Markku Taipale, oppilaanohjaaja Maarit Korva, sekä koulukuraattori Eila Kivijärvi. Yhdessä nämä henkilöt muodostavat JOPO[®]-tiimin. Tiimiin voi myös kuulua muita koulun henkilökunnan jäseniä. Toistaiseksi kuitenkin näyttää siltä, että JOPO[®]-tiimin rooli on ollut toiminnassa kovin vähäistä ja joustavan perusopetuksen toiminnan kannalta on tärkeää, että tiimi aloittaa aktiivisemmän toiminnan luokan puolesta. Näin luokan oppilaiden yksittäiset ja ryhmän sisäiset ongelmat saataisiin ratkottua nopeammin.

Saarijärven Keskuskoulun JOPO[®]-luokka koostuu tällä hetkellä kuudesta 9. luokan oppilaasta. Keskuskoulun rehtorin mukaan kyseinen vuosikurssi sisältää niitä nuoria, joilla on suuri riski jäädä koulupudokkaiksi. Tällä luokka-asteella on ollut myös paljon poissaoloja, häiriökäyttäytymistä sekä luokan ulkopuolelle jäämistä. Nykyisillä JOPO[®]-luokilla on Keskuskoulussa ollut ongelmia joihin tuli puuttua, mutta kuitenkin tällä hetkellä ongelmallisin luokka-aste on nykyiset 8. luokkalaiset. Kyseisen luokka-asteen luvattomat poissaolot, läksyjen tekemättömyys sekä käyttäytymishäiriöt (monien muiden syiden joukossa) herätti koulun toimimaan. Käyttäytymishäiriöt ilmenivät pääasiassa luokkatilanteissa. Käytösongelmien takana ei ole yleensä yhtä, yksittäistä syytä, vaan selvitettäviä tekijöitä on useita. Eräs selityksistä häiriökäyttäytymiseen luokassa on yhteiskunnan muuttuminen. Tämä on sellainen asia, johon koulu ei suoraan voi vaikuttaa. Aikuisten perinteinen auktoriteettiasema on heikentynyt ja tämä on muuttanut opettajien arvoasemaa luokkatilassa. Opettajat eivät voi perinteiseen tapaan vedota arvovaltaan vaan lapsista on tullut yhä tasa-arvoisempia aikuisten

kanssa. Työrauhan kannalta tämä merkitsee sitä, että uusia keinoja tulisi ottaa käyttöön. (Saloviita 2007, 33.)

Keskuskoulussa haluttiin ensin varmistua siitä, että joustavan perusopetuksen ryhmä saadaan toimimaan ja JOPO[®]-tiimille haluttiin antaa mahdollisuus yhden vuoden ajan saada palasia loksahdamaan paikoilleen ennen kuin nykyisten 8. luokkalaisten kanssa aletaan työskennellä toden teolla, uuden toiminnan aloittamisessa kun on aina omat haasteensa. Joustava perusopetus on suunnattu kaikkien yläkoulun luokkasteiden oppilaille, mutta muun muassa Lahdessa järjestetyssä JOPE- koulutuksessa (6.-7.4 2011, järjestäjänä EduCluster Finland) todettiin, että 7. luokkalainen ei sovellu JOPO[®]-luokalle, sillä heistä ei voi vielä varmaksi sanoa, kuinka yläkoulu tulee heiltä sujumaan. Koulutuksessa keskusteltiin myös siitä, että 7. luokan opiskelija on vielä liian nuori astuakseen työelämään niin pitkiksi jaksoiksi, kuin JOPO[®]ssa on tarkoitus. Saarijärvellä toimintaan osallistutaan vain yläkoulun viimeisenä lukuvuotena. Ei ole kyse siitä, etteikö koulu toimisi niiden ongelmien voittamiseksi, jotka koskevat myös 7. luokan oppilaita, on vain todettu, että JOPO[®] ei ole ratkaisu vasta yläasteen aloittaneille nuorille.

Kaksiosaisessa haussa nuoret täyttävät yhdessä huoltajiensa kanssa hakukaavakkeen, jonka perusteella sekä oppilaat, että huoltajat kutsutaan haastatteluun. Hakemuksessa ja haastattelussa esitetään omat kysymykset myös huoltajille. Saarijärven joustavan perusopetuksen malli perustuu vapaaehtoisuuteen, eikä se JOPO[®]-tiimin mielestä tarjoaisi yhtä suurta iloa sellaisille oppilaille, jotka olisivat ryhmään pakotettu. Oppilashuoltoryhmä voi kuitenkin ehdottaa JOPO[®]-luokkaa oppilaalle ja huoltajalle, mutta ehdotukseen ei ole pakko suostua. Vapaaehtoisuudella taataan se, että oppilailta löytyy itsestään motivaatiota nostaa arvosanojaan ja opiskella uudella tavalla. Hakuprosessiin osallistuu koulun JOPO[®]-opettaja sekä JOPO[®]-ohjaaja. Työpari tekee ehdotuksen ryhmään valittavista oppilaista oppilashuoltoryhmälle, joka tekee päätöksen luokalle pääsystä. Tämän jälkeen rehtori tekee valituista oppilaista viranhaltijapäätöksen.

Ryhmään pääseviltä oppilailta edellytetään oma-aloitteisuutta sekä aktiivisuutta. Oma-aloitteisuuden ja aktiivisuuden tulee näkyä oppilaan työotteessa, muun muassa

siksi, että nuoret hakevat itsenäisesti harjoittelupaikkansa ja he joutuvat tekemään ”normaalia” enemmän töitä harjoittelusta koituvien ”poissaolojen” vuoksi. Heidän tulevaisuuden suunnitelmat ovat vielä auki ja heillä on paljon töitä edessä, jotta he saavat peruskoulun päättötodistuksen. Muun muassa näihin ominaisuuksiin palaan tarkemmin luvussa: ”Oppilasvalinnan kriteerit”.

Oppilaat ovat Saarijärven mallissa työssäoppimisjaksoilla 60 päivää lukuvuodessa. Oppilaat tekevät jakson aikana työpaikkatehtäviä, jotka on sidottu oppiaineisiin ja kunkin oppilaan omaan harjoittelupaikkaan. Koska joustavassa perusopetuksessa opiskellaan normaali peruskoulun oppimäärä, teettävät harjoittelujaksot nuorille lisätöitä, jotta kaikki oppiainesisällöt tulevat käsiteltyä. Luokassa oppilaita opettaa yksi opettaja, joka on vastuussa kaikkien muiden oppiaineiden, paitsi valinnaisten opetuksesta. Oppilaat tekevät luokassa paljon ryhmätöitä sekä harrastavat itsenäistä tiedonhakua. Luokan opetustavoissa käytetään joustavia toimintamalleja, kuten draapedagogiikkaa, esitelmiä, ryhmätöitä sekä vierailuita. Ryhmätyöt ovat yleinen tapa työskennellä Saarijärven JOPO[®]-luokassa. Yleisesti ottaen ryhmätöissä on omat haittapuolensa, kuten se, että annetaan oppilaiden valita itse ryhmänsä, jolloin sosiaalisten taitojen oppiminen jää toteutumatta. Ryhmätyöt saatetaan myös toteuttaa liian suurissa ryhmissä, jolloin mukaan mahtuu myös niin sanottuja ”vapaamatkustajia”. Ryhmätöitä teetetään yleensä myös liian harvoin, joten ryhmätyötä aloitettaessa menee turhaa aikaa ryhmätyön ”pelisääntöjen” kertaamiseen. (Saloviita 2009, 14, 20.) Saarijärven JOPO[®]-luokan kohdalla nämä ongelmat on minimoitu, sillä ryhmätyötä käytetään työtapana melko usein. Oppilaat tekevät ryhmätyöt paritoina ja opettaja yleensä valitsee parit. Näin oppilaat oppivat työskentelemään kaikkien luokan jäsenten kanssa ja työtapaa tulee heille tutuksi. Vierailuita järjestetään erilaisiin virastoihin sekä virikekohteisiin, kuten elämyspuistoihin.

Tällä hetkellä Saarijärven JOPO[®] tekee yhteistyötä muun muassa urheiluseura Saarijärven Pullistuksen, Saarijärven seurakunnan nuorisotyön sekä Saarijärven kaupungin nuorisotyön kanssa. Yhteistyössä mukana on myös paikallisia kauppiaita, yrityksiä sekä yhdistyksiä. Pullistus, seurakunta ja nuorisotoimi ovat mukana muun muassa järjestämällä nuorille retkiä sekä vieraillemalla luokassa pitäen oppitunteja. Paikalliset kaupungit ja yhdistykset ovat mukana esittelemällä toimintaansa, tarjoamalla harjoittelu-

paikkoja sekä osallistumalla yhteisen toiminnan suunnitteluun ja taloudelliseen tukemiseen. Toistaiseksi yhteistyö ei ole ollut kovinkaan aktiivista. Yhteistyöverkkoja kuitenkin pyritään kehittämään koko ajan. Toiveena olisi muun muassa paikallisten yritysten aktiivisempi osallistuminen yritystensä mainontaan oppilaille. Yritysten ja yhdistysten olisi hyvä osallistua yhteisten päivien kuten yrittäjäpäivän järjestelyyn. Toistaiseksi vastaanotto yrittäjien ja yhdistyksien tasolta on ollut vaisua. Tämä todennäköisesti johtuu joustavan perusopetuksen mainonnan vähäisyydestä mikä on saattanut johtaa epätietoisuuteen ja ennakkoluuloihin. Monet tuntuvat pitävän JOPO[®] erityisluokkana ja jopa hieman huonomaineisena. Yhteistyöllä myös joustavan perusopetuksen profiilia saataisiin nostettua.

Saarijärven JOPO[®]ssa tullaan seuraamaan oppilaiden yhteishakua sekä heidän tilannetta jatkokoulutuksen näkökulmasta aina seuraavan lukuvuoden jouluu asti. Opintojen etenemisestä ja niiden seuraamisesta vastaa ohjausryhmä, joka Saarijärvellä koostuu tällä hetkellä seitsemästä jäsenestä. Ryhmään kuuluu koulun opinto-ohjaaja, rehtori, JOPO[®]-opettaja, JOPO[®]-ohjaaja, kaupungin nuorisotyöntekijä, seurakunnan nuorisotyöntekijä sekä Saarijärven Pullistuksen nuorisopäällikkö. Ohjausryhmän tehtävänä on kokoontua tarvittaessa keskustelemaan nuorten tilanteesta ja moniammatillisen yhteistyön kautta pyrkiä auttamaan heitä erilaisissa elämäntilanteissa. Ryhmän jäsenet vastaavat opintojen etenemisestä seuraavasti: opettajan työhön kuuluu oppimistehtävien laatiminen sekä opintojen arvostelu ja niiden seuraaminen, ohjaaja tekee yhteistyötä työelämäyhteisön sekä vanhempien kanssa ja on pääasiallisessa vastuussa nuoren henkisestä kasvusta sekä kokonaisvaltaisesta tukemisesta. Myös erilaiset neuvonta- ja tukityöt kuuluvat ohjaajalle. Rehtorin tehtäviin kuuluu toiminnan hallinnollinen puoli.(Numminen & Ouakrim-Soivio 2007, 21,25.) Koulun ulkopuoliset ryhmänjäsenet ovat mukana tukemassa oppilaiden koulutaivalta tarvittaessa.

2.2 Oppilasvalinnan kriteerit

Saarijärven JOPO[®]-luokalle pääsyn edellytyksenä on valintakriteereiden täyttyminen. Olin itse mukana määrittelemässä Saarijärven valintakriteereitä keväällä 2011 ja kri-

teerit tullaan myös merkitsemään opetussuunnitelmaan, kun sitä seuraavan kerran päivitetään. Luokalle pääsyn edellytyksenä on, että oppilas on kykenevä omatoimiseen sekä oma-aloitteiseen työöteeseen. Ehkä tärkeimpänä kriteerinä oppilailta vaaditaan sisäistä yrittäjyyttä. Sisäiseen yrittäjyyteen lasketaan kuuluvaksi muun muassa omatoimisuus, aktiivisuus, sitoutuminen sekä sopeutumiskyky. Luokalle etsittiin siis henkilöitä, joilla on tarve suoriutua itsenäisesti ja oma-aloitteisesti tehtävistään. Näiden ominaisuuksien perään kuulutettiin haastatteluvaiheessa. Sisäistä yrittäjyyttä kaivattiin oppilailta, sillä sisäinen yrittäjyys on oman elämän suunnittelun perusta. Omatoiminen ja aktiivinen henkilö kykenee tekemään itselleen vision siitä, mitä haluaa tulevaisuudessa tehdä. (Luukkainen & Wuorinen 2002, 12, 14.) Aktiivisuus ja oma-aloitteisuus ovat JOPO[®]-oppilaissa yleensä ominaisuuksia, jotka eivät näy ulospäin. Heistä kuitenkin paistaa halu saavuttaa opiskelussaan parempia tuloksia. Oma-aloitteinen ja aktiivinen työote löytyvät yleensä oppilaiden sisältä ja se pääsee valloilleen, kun oppilaan koulumotivaatio saadaan käännettyä parempaan suuntaan.

Sekä oppilaiden, että vanhempien tulee olla toimintaan sitoutuneita, eikä jompikumpi osapuoli voi hakea ryhmään yksin. Hakijoilta edellytetään toiminnallista työtöteä sekä motivaatiota saada päättötodistus ja korottaa numeroita. Haastattelu tilanteessa pyrittiin varmistamaan kriteerien täytyminen. Kriteerien lisäksi ryhmään etsittiin ”hyviä tyyppejä”, jotka jo entuudestaan tunnettiin toimeliaina oppilaina. Oppilaiden tuli olla sellaisia, että heidän todella uskotaan hyötyvän toiminnallisista menetelmistä ja he ovat riittävän aktiivisia niin koulussa kuin työpaikallakin (Numminen & Ouakrim-Soivio 2007, 65).

2.3 Millaiset oppilaat hakeutuivat ryhmään ja miksi?

Joustavan perusopetuksen oppilaita yhdistää yleensä omakuvan vääristyminen. Yleisesti monet JOPO[®]-luokalle hakeutuneet oppilaat ovat leimaantuneet omassa mielessään ”luusereiksi”. (Sarja & Janhonen 2011.) Anneli Sarjan ja Sirpa Janhosen (2011) tekemästä tutkimuksesta (kirjoitus hetkellä painossa) ”Monta tapaa tukea” huomaa sen, että monet oppilaat ajattelevat, että heitä ei voi kukaan auttaa, varsinkin

kaan jatko-opintojen suhteen. He myös kuvittelevat olevansa huonoja koulussa, koska "ovat aina olleet huonoja".

Yleensä JOPO[®]-luokalle hakeutuu neljän tyyppisiä oppilaita:

1. "Ei vois vähempää kiinnostaa" (merkitys ja mielekkyys koulun käyntiin puuttuvat)
2. "Vanhempia voi vedättää" (auktoriteetti ja lapsen kunnioitus aikuista kohtaan puuttuvat)
3. "Koulunkäynti on tylsää" (perusopetusjärjestelyt eivät sellaisinaan sovi)
4. "Työjaksot on mukavia" (Oppivat tekemällä). (emt.)

Saarijärven JOPO[®]-luokalle oppilaat hakeutuivat pääasiassa työssäoppimisten, pienemmän ryhmäkoon sekä arvosanojen korottamisen vuoksi. Oppilaat kertoivat olevansa tekemällä oppivia ja että he eivät pysty keskittymään suuressa ryhmässä. Perinteiset perusopetusjärjestelyt eivät sopineet heille eikä koulu kiinnostanut heitä. He kertoivat toivovansa JOPO[®]-vuoden aikana muutosta muun muassa luokkahenkeen sekä opetukseen. Toiveena oli myös arvosanojen korottaminen sekä rauhallisempi työympäristö.

Työrauha määritellään luokassa vallitsevaksi rauhalliseksi oloksi, häiriintymättömyyden tilaksi. Työrauhaongelma tarkoittaa silloin luokassa vallitsevaa rauhattomuutta. (Saloviita 2007, 19.) Mikä on rauhattomuutta, sen jokainen opettaja päättää itse. Työrauhan puuttuminen luokassa ilmenee muun muassa opetuksen häiritsemisellä/häiriintymisellä, ympäristön tuhoamisella sekä toisen opiskeluoikeuden loukkaamisella (Saloviita 2007, 22). Kaikilla tulee olla oikeus opiskella rauhassa. Oppilaat kertoivat, että heidän työrauhaansa häiritsee eniten muiden oppilaiden puhuminen tunnilla.

Useilla luokkaan hakeutuneilla oppilailla oli heikko itsetunto sekä huono minäkäsitys. Luokassa työskennellessäni olen myös huomannut, että osalla oppilaista on hankaluuksia kohdata toiset ihmiset kunnioittavasti ja heidän elämänhallintataidot ovat vajaat. Myös pelisääntöjen mukaan eläminen on luokassa ollut haasteellista. Nämä ovat asioita, jotka Sarjan ja Janhosen (2011) julkaisun mukaan ovat yleisiä JOPO[®]-oppilaille.

Haastattelutilanteessa ja hakemuksissaan oppilaat kertoivat, että suuressa ryhmässä on vaikea keskittyä ja koska opettajalta ei saa kovin helposti apua, heidän motivaationsa monissa aineissa on laskenut suuresti. He kertoivat myös, että luokanvalvojalla ja aineidenopettajilla on suuri vaikutus heidän motivaatioonsa. Eräs haastateltu tyttö ei ollut saanut tehtyä matematiikan tunneilla vihkoonsa kuin muutaman laskun ja suurin osa ajasta oli mennyt vihkon ”koristelemiseen” voimasanoin. Kun tästä keskusteltiin oppilaan kanssa, hän kertoi, että ei ymmärtänyt opettajan opetusta ja ainoat laskut vihkossa olivat niiltä harvalta tukiopetustunnilta, joita hänelle oli tarjottu. Edistystä oli siis jo silloin tapahtunut, kun oppilas sai henkilökohtaisempaa opetusta.

Oppilaiden arvosanat ovat kohtalaisia. Ainoastaan yhdellä oppilaalla on HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma) matematiikasta. Tämä tarkoittaa kyseisen oppilaan kohdalla sitä, että hän opiskelee matematiikkaa eri oppikirjasta kuin muut luokan oppilaat. Kaikista oppilaista löytyy paljon potentiaalia arvosanojen nostamiseen, sillä he ovat motivoituneita parantamaan numeroitaan. Ryhmään hakeutui nuoria, joiden opiskelumotivaatio oli hyvin alhainen, jotka halusivat oppia tekemällä, jotka eivät kokeneet voivansa vaikuttaa omaan opiskeluunsa ja jotka eivät pitäneet niin sanotusta perinteisestä opetustyylistä.

Syitä ryhmään hakeutumiselle voi siis olla useita. Vuonna 2008 tehdyssä tutkimuksessa noin 80 % tutkimukseen osallistuneista JOPO[®]-oppilaista oli valikoitunut ryhmään motivaatio-ongelmien vuoksi. Pienen ryhmän tarve oli 79 % oppilaista ja huono koulumenestys noin 69 %. Myös erilaiset perhetilanteet, runsaat poissaolot, sekä oppimisvaikeudet olivat syy hakeutua ryhmään. (Manninen & Luukannel 2008, 22.) Saarijärven JOPO[®]-oppilailla ei ole oppimisvaikeuksia. Poissaoloja ryhmän jäsenillä oli runsaasti.

2.4 Millaisia tukimuotoja JOPO[®]laisille tarjotaan?

Joustava perusopetus sisältää itsessään useita erilaisia toimintamuotoja, joita voidaan pitää myös eräänlaisina tukimuotoina. Joustava perusopetus ei kuitenkaan ole

tukimuoto. Useat JOPO[®]-oppilaat hyötyvät pieneen ryhmään pääsemisestä ja opettajan tarjoamasta nopeasta palautteesta sekä tuesta. Tukena JOPO[®] tarjoaa myös toiminnalliset työmenetelmät niin luokassa kuin sen ulkopuolellakin. Myös se, että luokassa toimii kaksi aikuista, on jotain sellaista, mitä oppilaat eivät ole päässeet kokemaan entisellä luokallaan. Tämä tarjoaa yksilöllisempää opetusta ja tukea kaikille JOPO[®]-luokan oppilaille. Oppilaille tarjotaan mahdollisuus keskustella luokan nuorisotyöntekijän kanssa. Luokasta on mahdollisuus poistua keskustelemaan, mikäli oppilas voi henkisesti liian pahoin keskittyäkseen opetukseen ja oppimisiin. Nuorisotyöntekijällä tulee olla tiedossa mahdollisimman kattava verkosto, jotta hän voi ohjata oppilaan oikeanlaisen tuen piiriin mahdollisimman nopeasti. Myös elämähallinta, itseilmaisuus ja vuorovaikutus ovat asioita, joihin luokalla panostetaan. Näillä taidoilla pyritään takaamaan oppilaille tasapainoisempi tulevaisuus. Tärkeänä vuorovaikutuksen osa-alueena oppilaille opetetaan sekä negatiivisen, että positiivisen palautteen antamista ja vastaanottamista. Ensimmäisen harjoittelujakson jälkeen oli huomattavissa, että oppilailla oli vajaavaikeuksia näiden taitojen osalta. Myös itseilmaisu tuetaan, näin helpotetaan muun muassa harjoittelupaikan etsimistä itsenäisesti. Elämähallinnallisten taitojen tukeminen ja korostaminen takaavat oppilaille paremmat valmiudet itsenäiseen elämään. Näitä taitoja tuetaan muun muassa erilaisilla harjoitteilla, keskusteluilla sekä vierailuilla nuorten elämää koskettaviin paikkoihin. Nämä toimintamuodot, joita Saarijärven joustavan perusopetuksen luokalla korostetaan enemmän kuin muilla perusopetuksen luokilla, ovat malleja, joista huoltajien palautteen mukaan on ollut apua muun muassa oppilaiden itsetunnon kehittämisessä.

1.1 2011 perusopetuksen lainsäädäntö ja opetussuunnitelma uusiutuivat. Oleellisin muutos tuli oppilaan tukitarpeiden huomioimisessa, joka on nykyään kolmessa tassa. Tähän liittyy sekä suunniteltujen, että käytännön toimenpiteiden kirjaaminen oppilaskohtaisesti. Oppilaiden tuen tarpeen huomioiminen pitäisi tapahtua mahdollisimman nopeasti ja aikaisessa vaiheessa (varhainen puuttuminen). Tämä tarkoittaa sitä, että tukitarpeet tulisi havaita jo päivähoitossa ja vastaavan ikäisten neuvolotoiminnassa tai esiopetuksessa ja alkuopetuksen luokilla. Varhainen toimiminen takaisi sen, että oppilas milloin tahansa "kelkasta jäädessään" saisi itselleen sopivaa ohjausta. Lapsen tai nuoren tilannetta tarkastellaan kokonaisvaltaisesti ja moniammatillisesti. Opettajan ja erityisopettajan rinnalla toimijoina voivat olla muun muassa kouluku-

raattori tai terveydenhoidon ammattilaiset. Kolmiportaisen järjestelmän tukimuodot ovat yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Päätös eri tukimuotojen käytöstä perustuu ensisijaisesti opettajan arvioon oppilaan tilanteesta. (Jyväskylän yliopisto 2011.)

Yleinen tuki on taso, jolla pystytään auttamaan oppilaita, joilla on tarvetta lievään ja/tai tilapäiseen tukeen. Tukitoimina käytetään muun muassa eriyttämistä, osaaikaista erityisopetusta, ohjausta ja oppilashuollollista tukea. Mikäli oppilas ei hyödy yleisestä tuesta, tehostetaan yleisiä tukitoimenpiteitä määrällisesti ja laadullisesti. Kysymyksessä on tehostettu tuki, jolloin oppilaalle tarjotaan edellä mainittuja tuen muotoja säännöllisesti ja jatkuvaluontoisesti. Tehostetun tuen tarve todetaan tekemällä pedagoginen arvio oppilaan tilanteesta. Tehostettua tukea annettaessa tulee tukitoimien toteuttamisen avuksi laatia oppimissuunnitelma, joka pohjautuu pedagogiseen arvioon. (emt.) Mikäli tehostettu tuki ei riitä, otetaan käyttöön erityinen tuki. Erityisen tuen tasolla oppilaalle tehdään hallinnollinen erityisen tuen päätös, joka perustuu pedagogiseen selvitykseen. Pedagogista selvitystä voidaan täydentää esimerkiksi psykologin lausunnolla. Erityisen tuen taso merkitsee sitä, että oppilas tarvitsee yhdessä tai useammassa oppiaineessa mukautetun oppimäärän. Oppilaalle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS. (emt.)

JOPO[®] ei ole erityisluokka, vaan perusopetusluokka ja kaikilla JOPO[®]-luokan oppilaille on oikeus kaikkiin yllä mainittuihin tukimuotoihin. Joustavan perusopetuksen luokalla kuitenkin luonnostaan tarjotaan yleisen tuen elementtejä, kuten eriyttämistä, oppilashuollon tukea ja tukiopetusta. Kaikille joustavan perusopetuksen oppilaille kirjoitetaan myös oppimissuunnitelma, jota päivitetään säännöllisesti pitkin lukuvuotta. Saarijärven Keskuskoulussa on mahdollista osallistua myös läksykerhoon. Kerho on avoin myös JOPO[®]-luokan oppilaille. Läksyjä kuitenkin tehdään myös yhdessä luokan ohjaajan avustuksella. JOPO[®]-luokkalaiset ovat oikeutettuja kaikkiin niihin tukitoimiin, joihin myös koulun muut oppilaat ovat (tukiopetus, kolmiportainen tukijärjestelmä, oppilashuolto ja niin edelleen).

3 KÄSITTEITÄ

3.1 Motivaatio

Motivaatiota voi olla hyvin monenlaista ja jokaisella on omat tavat kasvattaa sitä ja jokaisen motivaatiotaso voi laskea eri syistä. Haastattelutilanteessa oppilaat kertoivat, että heidän motivaatiotasonsa on laskenut tai se puuttuu ainakin tiettyjen aineiden kohdalla kokonaan. Keskustelin nuorten kanssa paljon ja moniin on iskenyt epätoivo, sillä he luulevat, että he eivät kykene motivoitumaan kouluun liittyvistä asioista. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa, sillä motivaatio ei ole ominaisuus, joka olisi ihmisen sisään rakennettu tai persoonasta kiinni. Motivaatio löytyy meistä kaikista ja siksi JOPO[®]-luokalla sekä tutkimukseni kannalta on olennaista, että nuoret löytävät itsestään sen, mikä heitä motivoi. Motivaatio voi löytyä esimerkiksi koulusta tai sen ulkopuolelta, toisia motivoi harrastus, toisia perhe. Eri kohteisiin suunnattua motivaatiota tulisi hyödyntää myös kouluelämässä. On opettajien ja henkilökunnan tehtävä pyrkiä siihen, että oppilaat pääsevät hyödyntämään itseään motivoivia asioita myös koulussa. Siksi JOPO[®]-luokalla pyritään antamaan oppilaille sellaisia tehtäviä, joissa he pääsevät hyödyntämään heitä motivoivia asioita.

Motivaatio ei ole ominaisuus vaan se syntyy prosessin tuloksena. Jos motivaatiossa olisi kyse ominaisuudesta, olisi meillä yksi motivaatio, joka tilanteen muuttuessa pysyisi lähes samana. Näin ei kuitenkaan ole, vaan motivaatioon vaikuttavat monet tekijät, kuten olosuhteet. Motivaatio on halua kehittää jotain tai vaikuttaa johonkin. Jokaisella ihmisellä on tämä halu, mutta sen voimakkuus vaihtelee suuresti. (Niermeyer & Seyffert 2004, 12–14.) Motivaation kantasana on motiivi. Motiiveista puhuttaessa viitataan usein tarpeisiin, haluihin, sisäisiin yllykkeisiin ja vietteihin sekä palkintoihin ja rangaistuksiin. Motiivit virittävät ja ylläpitävät yksilön käyttäytymisen suuntaan. Motivaatio on motiivien aikaansaama tila. Sana motivaatio on peräisin latinalaisesta sanasta *movere*, joka merkitsee liikkumista. Motivaatiota on kahdenlaista, sisäistä ja ulkoista. Sisäinen ja ulkoinen motivaatio eroavat toisistaan virittävien ja suuntaavien motiivien puolesta. (Ruohotie 1998, 37–38; Peltonen & Ruohotie 1992, 16.) Kohde-ryhmäni kohdalla sisäiseen motivaatioon voivat vaikuttaa esimerkiksi työn mielekkyys

ja siitä saatu ilo, kun taas ulkoiseen motivaatioon voivat vaikuttaa esimerkiksi arvot. Sisäisen motivaation tyydyttäminen lähtee itsestä (omat tavoitteet, toteuttamisen tarve, kehittämisen tarve, mielenkiinto), ulkoinen motivaatio on riippuvainen ympäristöstä ja palkkiot välittää joku muu kuin henkilö itse. Kuitenkaan sisäinen ja ulkoinen motivaatio eivät ole erillisiä vaan ne täydentävät toisiaan. (Ruohotie 1998, 38; Peltonen & Ruohotie 1992, 17–20.)

Motivaatio on tilannesidonnaista ja asenteet vaikuttavat siihen. Asenne vaikuttaa yleensä toiminnan laatuun, kun taas motivaatio vaikuttaa siihen, millä vireydellä toimintaa tehdään. Muutokset motivaatiossa eivät välttämättä edellytä muutoksia saman alueen asenteissa. Asenne on yksilön taipumusta tuntea, ajatella ja toimia tietyllä tavalla. Se on yksilöllinen tapa käsittää ja arvioida ympärillä olevia asioita ja ne ilmaisevat yksilön positiivisesti tai negatiivisesti arvostavia reaktioita. Asenteiden laatu ja voimakkuus ovat yksilöllisiä ja nämä yksilölliset asenteet voivat vaikuttaa motivaation tasoon. (Ruohotie 1998, 42.) Havaintojen perusteella voin sanoa, että Saarijärven JOPO®-luokan oppilailla suuri ongelma tuntuu olevan asenteissa ja tämän näkee heidän työnsä laadussa. Oppiaineissa, joissa heidän asenteet ovat kohdallaan, on työn tulos selvästi parempi ja huolellisempi ja annettuihin tehtäviin on jaksettu paneutua huolellisemmin.

Työpanosta säätelevät motivaatio ja valmius. Valmiudet vaikuttavat siihen, mitä yksilö osaa tehdä, kun taas motivaatio määrää sen, mitä yksilö haluaa tehdä. Motivaation lisääminen parantaa niiden yksilöiden suoritustasoa, joilla on riittävät valmiudet suoriutua tehtävästä. Jos valmiudet ovat heikot, motivaation lisääminen ei johda parempiin tuloksiin. (Peltonen & Ruohotie 1992, 22.) Sisäiset ja ulkoiset motivaatiot voivat auttaa kannustavana tekijänä suoriutumaan tehtävästä, mutta tehtävää suoritettaessa tulee löytyä kolme tekijää: motivaatio, valmius ja mahdollisuudet, jos yksi puuttuu, on tulos nolla. Muun muassa tästä syystä kannusteiden tehoon ei tule sokeasti luottaa. Vaikka kannuste olisi kuinka hyvä ja tekijälleen arvokas, voi suoriutumiseen vaikuttaa esimerkiksi kykyjen puute suoriutua annetusta tehtävästä, vajavaiset tiedot vaatimuksista tai häiriötekijät, joihin työn tekijä ei voi vaikuttaa. (Peltonen & Ruohotie 1992, 22.) Mielestäni kaikista kohderyhmäni oppilaista löytyy valmiutta suoriutua JOPO®-vuodesta ja peruskoulusta. Luokalla pyritään löytämään keinoja kasvattaa moti-

vaatiota sekä parantaa oppilaiden mahdollisuuksia pärjätä niin peruskoulussa, jatko-opinnoissa kuin työelämässäkin.

Toiminta kohti tavoitteita edellyttää sitä, että ihmisellä on tietoja omasta itsestään sekä ympäristöstään. Persoonan sisäiset mallit vaikuttavat siihen, mitä tietoja ja taitoja hän pitää tärkeinä. Sisäiset mallit ovat yleensä täynnä tietoa muun muassa siitä, millaisilla menetelmillä tavoitteita saavutetaan. (Kivinen & Latikka & Oja-Koski 1994, 11.) Sisäisiin malleihin on myös rakentuneena ympäristön luomia ja henkilön omia uskomuksia siitä, millainen hän on ja esimerkiksi miten hän oppii. Sisäisillä malleilla on myös negatiivinen puoli, sillä se supistaa keräämäämme tietomäärää. Joustavassa perusopetuksessa motivaatiotason nostamisen kannalta on tärkeää pyrkiä vaikuttamaan myös sisäisiin malleihin, jotta oppilaat hyötyisivät koulutuksesta enemmän ja pääsisivät irti esimerkiksi sellaisista uskomuksista, jotka kohdistuvat heihin itseensä oppijoina.

3.1.1 Oppimismotivaatio

Motivaatio on hyvin monimutkainen ilmiö ja koska tutkin motivaatiotason muutosta, en näe tarpeelliseksi avata motivaation monimutkaista luonnetta täysin. Motivaatiokäyttäytymistä määrää ulkopuoliseen ympäristöön ja oppimistilanteeseen liittyvät tekijät, joita voivat olla muun muassa koulun ja luokan fyysinen ilmapiiri, sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyvät kannusteet (ilmapiiri) sekä varsinaiset tehtäväkannusteet kuten opetuksen tavoitteet. Oppimismotivaatioon liittyy niin persoonallisia tekijöitä kuin fyysisen ympäristön, sosiaalisen vuorovaikutuksen ja oppimistehtävien tekijöitä. Persoonallisuudesta motivaatioon vaikuttavat oppilaan kyvyt, terveys, asenteet, tarpeet sekä mielenkiinto. Fyysinen ympäristö vaikuttaa motivaatioon oppimateriaalien ja välineiden kautta, luokan koon ja rakenteen kautta, kodin sijainnin ja virikkeistön sekä muun muassa paikkakunnan sijainnin ja koon kautta. (Peltonen & Ruohotie 1992, 82–83.) Mitä enemmän virikkeitä on saatavilla sitä todennäköisempää on pysyä työskentelemään oppimismotivaation nostamisen puolesta. Saarijärven JOPO[®]-luokka on pyritty tekemään oppilaille viihtyisäksi sisustamalla se oppilaiden toiveita kuunnellen. Oppilaat ovat saaneet itselleen työkirjat aineista, joissa muut perusope-

tuksen luokat eivät käytä niitä ja luokkaan on tuotu erilaisia virikkeitä, kuten pelejä. Toistaiseksi esimerkiksi pelejä on hyödynnetty todella vähän ja toivottavaa onkin, että esimerkiksi tunteja tauotettaisiin pelejä pelaamalla, jotta oppilaat saavat hetken aikaa hengähtää ja jaksavat sitten jatkaa opiskelua virkein mielin. Saarijärven kohdalla on muistettava, että kyseessä on melko pieni paikkakunta ja esimerkiksi harrastusmahdollisuudet ovat melko vähäiset, joten harrasteiden kautta motivaatiotasoja on hankalaa lähteä nostamaan. Sijainti on maantieteellisesti keskeinen, mutta välimatkat virikkeiden pariin ovat melko suuret.

Sosiaalinen vuorovaikutus tuo osuutensa motivaatioon koulun ja luokan ilmapiiriin, opettajan ja oppilaan vuorovaikutuksen, kodin ja koulun vuorovaikutuksen sekä opettajan ominaisuuksien kautta. Oppimistehtävät voivat taas vaikuttaa motivaatioon sisällön, palautteen ja tavoitteellisuuden kautta. (Peltonen & Ruohotie 1992, 82-83.) Oppilaan minäkuvalla on myös yhteys oppimismotivaatioon. Sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta pyritään vaikuttamaan positiivisesti oppilaan minäkuvaan, jotta oppilaalle saadaan mahdollisimman positiivinen kuva itsestään oppijana. Minäkuva koostuu vuosien saatossa ja se sisältää usein voimakkaita ja ehdottomia käsityksiä itsestä. Varhaiset negatiiviset käsitykset saattavat vaikuttaa ihmiseen aikuisuuteen asti, kunnes ihminen on tarpeeksi kypsä käsittelemään ja vertailemaan kokemuksiaan. (Kivinen & Laitkka & Oja-Koski 1994, 22.) Varsinkin JOPO[®]-oppilaiden kanssa, opettajalta saatu välitön, positiivinen palaute on pohja hyvälle yhteistyölle oppilaan ja opettajan välillä ja tällaisella toiminnalla on mahdollista luoda oppilaalle positiivisempi minäkuva.

Motivaatio viriää aina viime kädessä oppilaan omassa kokemuspöydässä. Opetuksessa on tärkeää saada oppilaat kokemaan opetus ja sen sisältö henkilökohtaisesti oleellisina. Myös looginen mielekkyyden koulun tyypillisiä tehtäviä ja suorituksia kohtaan tulee löytää. Onnistumisen kokemukset lisäävät motivaation voimakkuutta. (Peltonen & Ruohotie 1992, 83–84.) Opettajan kannustava toiminta luo edellytykset motivaation syntymiselle. Motivaatio ja opettajan ja oppilaan välinen palautteellinen ilmapiiri mahdollistaa muun muassa nopean palautteen oppimisesta itsearviointin ja oppilasarviointin kautta, itsetunnon vahvistumisen tehtävissä onnistumisen ja edistymisen kautta sekä sosiaalisten taitojen kehityksen. Koulutyöhön motivoitumista ohjaa myös so-

siaalinen luokkayhteisö. Luokan ilmapiirille tyypillinen motivaatorakenne vaikuttaa jokaiseen oppilaaseen, olipa kunkin oppilaan oma motivaatorakenne millainen tahansa. (Peltonen & Ruohotie 1992, 86.) JOPO[®]-luokassa on ollut huomattavissa yhtenäistä motivaatorakennetta ja näin motivaationtaso tuntuu olevan tarttuvaa, niin hyvässä kuin huonossa.

Sisäiset motivaatiotekijät ratkaisevat sen, kuinka paljon energiaa oppilas haluaa käyttää oppimistehtävään, kuinka hän siihen keskittyy, kuinka paljon hän jaksaa kerrata opittavaa asiaa ja kuinka vastustuskykyinen hän on häiriötekijöille. Sisäisessä motivaatiossa yhdistyy kolme pääulottuvuutta: 1) halu kohdata haasteita, 2) uteliaisuus/mielenkiinto sekä 3) halu itsenäiseen toimintaan. (Peltonen & Ruohotie 1992, 86.) Sisäisiin motivaatioihin on opettajan hankalampi vaikuttaa kuin ulkoisiin, mutta JOPO[®]-luokalla pyritään luomaan oppilaille sellaiset puitteet, että heissä heräisi sisäisen motivaation kolme pääaluetta. Saarijärven JOPO[®]ssa pyritään luomaan oppilaille heitä kiinnostavia tehtäviä ja heitä innostavat puitteet oppia. Heille luodaan mahdollisuuksia toimia itsenäisesti ja itsenäistä toimintaa tuetaan ja siihen kannustetaan. Sisäisen motivaation kolme pääulottuvuutta ovat sidoksissa sisäiseen yrittäjyyteen, jonka perään hakuvaiheessa kuulutettiin.

3.1.2 Motivaation puute oppilaissa ja mitä sille pyritään tekemään

Kysyin oppilailta, miten he ovat havainneet motivaatiotason laskun, ja suurin osa kertoi syyksi jonkin ulkoisen tekijän. Pidemmän keskustelun pohjalta, osa oppilaista kertoi kokevansa motivaation laskeneen, koska eivät "pysyneet kärryillä" tai koska "en osaa mitään" (sisäinen tekijä). Kun yritin haastatella oppilaita ja kysyä, kuinka he käsittävät sanan "motivaatio", eivät he tarkkaan osanneet sitä määritellä. Tämän takia haastattelulomakkeissa on sanan "motivoitunut" sijaan käytetty sanaa "innostunut".

Syyt siihen, miksi he eivät pidä jostain aineesta ovat usein kytköksissä ulkoisiin tekijöihin, kuten aineenopettajaan tai luokkahenkeen. Muutamissa aineissa oppilaat kokiivat henkilökohtaisen tason laskua tai osaamattomuutta, eivätkä tämän takia pitä-

neet kyseisistä oppiaineista. Se, että he eivät enää pidä jostakin aineesta yhtä paljon kuin ennen merkitsi heille motivaation laskua tai puutetta.

Vaikka oppilaat pääasiassa kertoivat ulkoisia tekijöitä vaikuttajiksi heidän motivaatiotason laskuun, on JOPO[®]-luokalla tarkoitus nostaa myös sisäistä motivaatiota. Heille on tarkoitus opettaa erilaisia uusia toimintamalleja ja tapoja oppia. Luokalla pyritään löytämään jokaiselle oma tapa oppia, ja tätä kautta luoda oppilaille onnistumisen ja osaamisen kokemuksia. Oppilaiden itsetuntoa pyritään kasvattamaan ja itsetunte-
musta kehittämään. Pääasiassa oppilaat kärsivät motivaation puutteesta koko kou-
lunkäyntiä kohtaan. He ovat istuneet koulun penkillä jo kahdeksan vuotta ja heillä on sellainen olo, että he eivät vielä tiedä, mihin koulussa opittuja tietoja tarvitaan ja heidän tulevaisuuden suunnitelmansa ovat vielä epäselvät. Tähän pyritään saamaan muutos muun muassa työssäoppimisjaksojen kautta. Oppilaille tarjotaan mahdolli-
suus tutustua neljään eri työympäristöön, jokaiseen viiden viikon ajan. Tämän toivo-
taan ja uskotaan selvittävän nuorten ajatuksia heidän omasta tulevaisuudesta. Jak-
sojen aikana oppilaat saavat joko viikko erilaisia, oppiaineisiin sidottuja tehtäviä, jotka linkitetään heidän harjoittelupaikkaansa. Täten pyritään todentamaan heille, mihin koulussa opittuja tietoja tarvitaan.

Myös oppilaiden ulkoisiin motivaation lähteisiin pyritään vaikuttamaan. Oppilaat ni-
mesivät ulkoisia tekijöitä syyksi motivaatiotasonsa laskuun ja uskon, että viihtyvyys ja
motivaatio kulkevat käsi kädessä. Mikäli oppilas ei syystä tai toisesta viihdy koulussa,
vaikuttaa se automaattisesti heidän suhtautumiseensa. Tutkimukseni aikana kiinnitin
enemmän huomiota siihen, kuinka luokan opettaja ja ohjaaja voivat vaikuttaa oppilai-
den viihtyvyyteen ja voiko viihtyvyyteen vaikuttamalla löytää oppilaiden kadonneen
motivaation. Oppilaille pyrittiin antamaan mahdollisimman yksilöllistettyä opetusta ja
heille pyrittiin antamaan välitöntä positiivista palautetta. Luokkaa sisustettiin oppilai-
den mieltymysten mukaan ja lukujärjestyksestä ja tuntisisällöistä joustettiin. Se, oliko
esimerkiksi näillä vaikutusta oppilaiden motivaatioon, selviää tuloksissa.

3.2 Syrjäytymisvaara ja syrjäytyminen

JOPO[®]lla pyritään tavoittamaan syrjäytymisvaarassa olevat nuoret. Syrjäytymisvaara on usein yhteydessä erilaisiin riskeihin ja ongelmiin, jotka altistavat (tässä tapauksessa nuoren) ongelmille. Nämä riskit ja ongelmat luovat uhkakuvan siitä, että asiat voivat mennä vielä huonommin. Yleensä huolen syrjäytymisvaarassa olevasta herättää joku perheen ulkopuolinen henkilö (Lämsä 2009,150). Joustavalla perusopetuksella pyritään huomaamaan nämä nuoret ajoissa ja toimimaan, jotta syrjäytymisvaarassa olevat nuoret eivät syrjäytyisi.

Syrjäytymisvaarasta on olemassa myös toinen aste ennen syrjäytymistä; ”vakava syrjäytymisvaara”. Vakava syrjäytymisvaara eroaa syrjäytymisvaarasta siten, että vakassa syrjäytymisvaarassa ei enää ole kysymys riskitekijöistä vaan todellisista ongelmista. Tähän liittyy myös pelko siitä, että jo olemassa olevat ongelmat altistavat nuoren yhä uusille ongelmille. Syrjäytymisen käsitteen juuret löytyvät vähintään 1920-luvulta, joten käsite ei ole uusi, vaikka se on noussut ”muotikäsitteeksi” viime vuosina. Syrjäytymiskäsitteen muoto ja tarkoitus ovat kuitenkin vuosien saatossa muuttuneet. (Lämsä 2009, 24–25, 27.) Eurooppalaisen syrjäytymiskeskustelun juuret voidaan sijoittaa 1960-luvulle. Syrjäytymistermi on englannin kieleen omaksuttu ranskankielen muodosta, joka on omaksunut muotonsa latinasta. Latinan kielen sana ”excludo” tarkoittaa sulkea ulos, eristää, ehkäistä, estää. (Lämsä 2009, 25.) Erityisesti syrjäytymisellä viitataan kasautuvaan huono-onnisuuteen erilaisten hyvinvoinnin ongelmien suhteen samoille yksilöille ja ihmisryhmille (Lämsä 2009, 39).

Käsite ”sosiaalinen syrjäytyminen” oli erityisesti käytössä Ranskassa 1980-luvulla ja Euroopassa käsite yleistyi 1990-luvulla. Sosiaalisen syrjäytymisen juuret löytyvät Ison-Britannian ja Saksan köyhyyskeskusteluista. (Ruotsalainen 2005, 33.) Syrjäytymisen käsitteellä viitataan Suomessa erilaisiin hyvinvoinnin ongelmiin ja sosiaalisista yhteisöistä karsiutumisen muotoihin. Käsitteen puitteissa on kannettu huolta niin työttömistä, köyhistä, päihteiden käyttäjistä kuin asunnottomista. (Lämsä 2009, 28-29.) Sosiaalinen syrjäytyminen ilmenee muun muassa lastensuojelun tarpeen lisääntymisenä. Lastensuojelupiiriin tulleiden lasten määrä on noussut 1990-luvulla. Huostaanottojen määrä ei ole juurikaan noussut, mutta sen sijaan avohuollon toimenpitei-

den määrä on ollut nousussa. (Taskinen 2001, 52.) Syrjäytymiskäsite voidaan yhdistää erilaisiin elämäntilanteisiin, mutta joustavalla perusopetuksella pyritään estämään nuorten syrjäytyminen. Nuoruutta on tarkasteltu syrjäytymisherkkänä elämänvaiheena. Nuorille normaalina siirtymänä pidetään siirtymistä peruskoulusta jatkokoulutukseen ja sitä kautta perhe – ja työelämään. Nuorten elämässä voi kuitenkin tapahtua monia heistä johtumattomia muutoksia, jotka saavat nuoret pois tältä ennalta suunnitellulta radalta. (Lämsä 2009, 36.) Syrjäytyminen on yksilön ja yhteiskunnan välisen siteen heikkoutta (Väänänen 2011). Myös Saarijärven JOPO[®]-ryhmän nuoret tulevat kaikki erilaisista perhetaustoista, kuitenkin siten, että jokaisessa perheessä on omat, nuoria suuresti koskettavat ongelmat. Yleisimpänä on avioero.

Lahden koulutuksen ryhmäkeskusteluissa selvisi, että monissa JOPO[®]-kouluissa on käytössä erilaisia elämönhallinnallisia kokonaisuuksia JOPO[®]-nuorille. Koimme tämän hyvin tärkeänä, sillä usein elämönhallinnan heikkous tai sen puute saattaa nuoren syrjäytymisvaaraan, joka voi taas johtaa syrjäytymiseen (Lämsä 2009, 36). Elämönhallinnan ja sen kehittämisen kautta toivomme kohentavamme nuorten itsetuntoa ja uskoa omaan itseensä, omaan osaamiseensa. Elämönhallinta on käsite, joka kattaa kaikki ihmisen elämän osa-alueet, kuten työn, koulun, terveyden, asumisen ja perheolot. Elämönhallinta on laaja käsite ja siksi jokaisen elämönhallinnalliset ongelmat voivat kohdistua eri osa-alueille. Tästä johtuen joustavan perusopetuksen parissa työskentelevien on osattava huomata, minkä osa-alueiden kehittämisessä ja vahvistamisessa nuoret tarvitsevat tukea.

3.3 Koulupudokas

Koulupudokas ja pudokas sanat ovat yleistyneet ja termejä käytetään paljon eri yhteyksissä, kun puhutaan nuorista, joilla on keskeytynyt kouluttautuminen kohti työelämää (Heinämäki & Ollikainen 2010, 10). Koulupudokkailla tarkoitetaan tiukassa mielessä niitä oppilaita, jotka jäävät vaille peruskoulun päättötodistusta. Laajemmassa mielessä koulupudokas on nuori, joka ei aloita toisen asteen koulutusta tai aloitettuaan keskeyttää sen ja jää ilman ammatillista tutkintoa. Suomessa koulupudokkuutta koskeva keskustelu, hankkeet ja tutkimukset keskittyvät pääasiassa toisen asteen

koulutukseen ja nivelvaiheisiin. (Numminen & Ouakrim-Soivio 2009, 12.) Koulupudokas voi kuitenkin olla myös ammattikorkeakoulun tai yliopiston keskeyttänyt opiskelija (Heinämäki & Ollikainen 2010, 10).

Koulupudokkaiden määrä on kasvamassa ja toimenpiteitä sen ehkäisemiseksi tarvitaan. Vuosittain parisataa nuorta jää vaille peruskoulun päättötodistusta. Vuonna 2006 noin 4 500 nuorta oli vaille peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Koko ikäluokasta se on seitsemän prosenttia. Koulupudokkaat ovat sitä väestönosaa, joka uhkaa jäädä kaikkien tukimuotojen ulkopuolelle. Ongelmakenttä on hyvin haastava, sillä tämän päivän ongelmanuoret ovat yhä moniongelmaisempia. (Satakunnankansa 2009.) Saarijärvellä JOPO[®]-vuoden aikana oppilaille pyritään esittelemään erilaisia tukimuotoja ja heille pyritään luomaan kattava ja kestävä verkosto, jonka varaan on hyvä tukeutua peruskoulun jälkeen. Tällä pyritään takaaman se, että nuorella on tarpeeksi tietoa ja tukea toimia, mikäli asiat eivät peruskoulun jälkeen etene suunnitellulla tavalla. En kutsuisi Saarijärven JOPO[®]-oppilaita ongelmanuoriksi, mutta koska kaikki oppilaat tulevat erilaisista taustoista, on heille hyvä rakentaa kattava tukiverkko, johon kuuluvat niin koti, koulu kuin muut moniammatillisen yhteistyön asiantuntijat.

Lukuvuonna 2007–2008 melkein 6000 oppilasta perui peruskoulun jälkeisen jatko-opintopaikkansa ja noin 12 000 oppilasta keskeytti ammatillisen koulutuksen. Kuitenkaan Suomessa peruskoulun päättötodistusta vaille jääminen ei ole kansainvälisesti suuri ongelma, sillä ilman peruskoulun päättötodistusta jää Suomessa vuosittain noin 160 nuorta. Luku ei kuitenkaan kuvaa ongelman koko laajuutta, sillä muun muassa koulunkäynnin epäsäännöllisyys saattaa näkyä päättötodistuksessa. Osalle oppilaita jää puutteita perusopiskelutaidoissa tai joissain aineissa niin, että ne vaikeuttavat jatko-opintoihin pääsemistä. Suurempi ongelma onkin siis ne oppilaat, jotka ”putoavat kelkasta” päättötodistuksen saatuaan. Tämä näkyy lukuina muun muassa siinä, että noin 1100 oppilasta ei hakeutunut lukuvuoden 2007–2008 jälkeen, ainakaan heti, toisen asteen koulutukseen ja noin 4000 oppilasta jätti sen kokonaan aloittamatta. (Numminen & Ouakrim-Soivio 2009, 12–13.) JOPO[®]-luokalla tulee työskennellä erittäin päättäväisesti, jotta puutteita perusopiskelussa ei syntyisi. Muun muassa tästä syystä valintakriteerit ovat tiukat ja niistä pidetään kiinni. Vaikka oppilaat opiskelevat

harjoittelujaksojen aikana, tulee heidän harrastaa paljon itsenäistä tiedonhakuja sekä työskentelyä saavuttaakseen peruskoulun oppimäärän edellyttämät tiedot ja taidot.

Lukuvuonna 2008–2009 5,4 % tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijoista keskeytti koulutuksensa, eikä jatkanut missään tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Nuorille suunnatun ammatillisen koulutuksen keskeytysprosentti oli samaisena lukuvuonna 8,5 %. Niistä oppilaista, jotka keskeyttävät ammatilliset opinnot, eivätkä jatka ammattiin johtavassa koulutuksessa, tyttöjen keskeytysprosentti oli hieman suurempi kuin poikien. (Tilastokeskus 2011.) Nostin esiin lukuja ammattikoulun näkökulmasta, koska lähes kaikki JOPO[®]-oppilaat hakeutuvat ammattikouluun JOPO[®]-luokan jälkeen. Vuonna 2008 tehdyssä tutkimuksessa selviää, että tutkimukseen osallistuneista 9. luokan JOPO[®]-oppilaista (385) 317 aikoo hakea ammatilliseen koulutukseen. Vain 19 aikoi hakea lukioon. Muilla oppilailla oli muita jatkosuunnitelmia, johon oli vaikuttanut esimerkiksi sairaalakoulusijoitukset. (Manninen & Luukannel 2008, 18.)

Koulupudokkuus ei synny pelkästään siitä, että oppilaalla olisi asenneongelma koulua kohtaan, tai hän ei esimerkiksi oppimisvaikeuksien vuoksi pärjää siellä. Koulupudokkuuteen liittyy monia näkökulmia, kuten perheen sisäiset ongelmat. JOPO[®]-oppilaiden taustalla on esimerkiksi häiriökäyttäytymistä, koulupinnausta sekä paljon yksinhuoltaja perheitä. (Manninen & Luukannel 2008, 68.) Monimutkainen ongelma-
vyyhti merkitsee, että koulupudokkaita täytyy monissa tapauksissa varautua kuntouttamaan, jotta he saisivat voimavaroja alkaa ajatella puuttuvaa peruskoulun päästötodistusta ja ammatillisen pätevyyden hankkimista (Satakunnankansa 2009).

JOPO[®]-hankkeen tehtävä onkin vastata laajaan yhteiskunnalliseen ja lähinnä perhepoliittiseen ongelmaan (Manninen & Luukannel 2008, 68). Jyri Manninen ja Saara Luukannel ovat tehneet vuonna 2008 Joustavan perusopetuksen toiminnan vaikuttavuuden arvioinnin, jonka viimeisessä luvussa käsitellään koulupudokkuutta yhteiskunnallisena haasteena. He kirjoittavat, että:

”JOPO[®]-toiminnan arvioinnissa nousee selvästi esiin koulupudokkuuteen liittyvä ongelma-
vyyhti, jossa korostuvat oppilaiden perhetilanteet ja muut elämäntilanteeseen liittyvät psykososiaaliset ongelmat. Peruskoulun loppuunsaattamiseen liittyvistä ongelmista vain osa näyttäisi olevan oppimiseen ja opetukseen liittyviä eli esimerkiksi oppimisvaikeuksia, keskittymisvaikeuksia ja motivaatio-ongelmia.”

Myös Saarijärven JOPO[®]-luokalla on huomattavissa muitakin koulupudokkuuteen linkitettäviä ongelmia kuin motivaation puute. Motivaation puute on kuitenkin kaikkia oppilaita yhdistävä ongelma, enkä näe tutkimukseni kannalta olennaisena kertoa tarkemmin nuorten perhetaustoista. Saarijärven JOPO[®]ssa tehdään kuitenkin tiivistä yhteistyötä kotien kanssa ja lasten ja huoltajien välisiä siteitä pyritään vahvistamaan. Voidaan todeta, että perhetilanteilla on osuutensa oppilaiden asenteisiin ja motivaatiotasoon, en kuitenkaan aio paneutua tutkimuksessani tähän näkökulmaan.

Koulupudokkuus on ongelma muuallakin kuin Suomessa ja sen ehkäisemiseksi on toimittu jo useissa maissa. Jo 1990-luvulta alkaen muun muassa Englannissa on toiminut erilaisia interventio-ohjelmia, joissa menetelminä on käytetty muun muassa moniammatillista tukitiimiä. Myös koulupäivän ulkopuoliseen toimintaan on tukeuduttu. (Sarja & Janhonen 2011.) Interventioon osallistuu yleensä useita osapuolia ja tässäkin moniammatillinen yhteistyö on koettu hyödylliseksi. Koulupudokkaita on hankala saada kiinni työelämään, sillä yhä useampaan työpaikkaan tarvitaan työkokemusta ja pätevyyttä. (National center for education evaluation and regional assistance 2008, 4-6.)

4 TUTKIMUS

Toteutin tutkimukseni kokonaistutkimuksena, sillä tutkimukseni perusjoukko oli pieni, vain kuusi henkilöä. Kokonaistutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa koko perusjoukon ajatukset tutkittavasta aiheesta (Heikkilä 2005, 14). Tutkimukseni tarkoituksena on arvioida joustavan perusopetuksen mallin vaikutusta perusjoukon motivaatiotasoon. JOPO[®]n vaikutuksesta oppilaiden motivaatioon on jo saatu positiivisia tutkimustuloksia (Joustavan perusopetuksen vaikuttavuuden arviointi vuodelta 2008), mutta kyseisen ryhmän kohdalta tuloksia ei ole vielä mitattu ja motivaatiotason kartoittaminen ja siinä tapahtuvat muutokset on tärkeä selvittää toiminnan jatkuvuuden kannalta. Yksin motivaatioon keskittyvää tutkimusta ei vielä ole JOPO[®]-luokilla teetetty.

Tutkimus voidaan jakaa kahteen osaan, kvantitatiiviseen sekä kvalitatiiviseen. Kvantitatiivinen tutkimus on määrällistä eli tilastollista tutkimusta ja sillä pyritään lukumääriin ja prosentteihin selvittämään tutkittavassa ilmiössä tapahtuneita muutoksia. Aineistonkeruumenetelmänä käytetään usein tutkimuslomakkeita. Kvalitatiivinen tutkimus on laadullista ja sillä pyritään ymmärtämään tutkimuksen kohdetta ja selittämään sen käyttäytymistä sekä päätöksiin johtaneita syitä. Laadullisen tutkimuksen perusjoukko on yleensä pieni, mutta tuloksia pyritään analysoimaan mahdollisimman tarkasti. (Heikkilä 2005, 16). Oma tutkimukseni on kvantitatiivinen tutkimus.

Aineistonkeruumenetelminä käytin kyselylomaketta sekä haastattelua ja havainnointia. Lomakkeessa käytin avoimia kysymyksiä sekä viisiportaista asenneasteikkoa (Likertin asteikko). Lomakkeissa tuli ottaa huomioon niiden selkeys ja ymmärrettävyys, jotta epäselvyyksiltä voitaisiin välttyä. (Heikkilä 2005, 14–15, 49, 53, 68.) Haastattelua käytin jälkimmäisessä lomakkeessa suunnitelmasta poiketen. Haastattelulla halusin saada oppilailta heidän näköisiään vastauksia, enkä tästä syystä esittänyt haastattelussani lisäkysymyksiä, vaan kysymykset esitettiin lomakkeessa olevassa muodossa. Havainnointia käytin tutkimustani täydentävänä menetelmänä. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa havainnointi on yleensä ulkopuolista ja tutkija kerää havainnointiaineiston ulkopuolisena tarkkailijana osallistumatta havainnoitavien toimintoihin. (Heikkilä 2005, 19.) Havainnointi oli helppo lisä tutkimusmateriaalin keruuseen työtehtävieni vuoksi. Oppilaat eivät tienneet keräämistäni havainnoista. Saattaa olla, että olisin saanut erilaisia vastauksia oppilailta, mikäli molemmat kyselyt olisi teetetty samalla tavalla. Haastattelussa on omat hyvät puolensa, mutta oppilaiden vastauksiin on voinut myös negatiivisesti vaikuttaa tutun henkilön asettuminen haastattelijan rooliin. Oppilaiden vastauksista kuitenkin huomasin sen, että he eivät aristelleet vastauksiaan, eivätkä myöskään pyrkineet miellyttämään minua. Vastauksia analysoidessani huomasin myös, että havaintoni tukivat haastattelussa saatuja vastauksia. Luulen, että mikäli jälkimmäinen haastattelu olisi toteutettu kyselylomakkeen muodossa, olisi vastaukset olleet huomattavasti suppeampia ja ehkä jopa mitään sanomattomia.

Tutkimukseni koostui pääasiassa kahdesta kyselylomakkeesta. Keskuskoulun rehtori, työn tilaaja, hyväksyi lomakkeet ennen käyttöä. Pääasiallinen tiedonkeruumene-

telmä oli lomakkeet, sillä haastattelin nuoret työni puolesta ja käytin haastatteluissa ilmenneitä asioita tutkimukseni tukena. En siis haastatellut nuoria tutkimustani varten. Myös havainnointi tapahtui työn ohessa, tutkimustani silmällä pitäen. Molemmat haastattelulomakkeet löytyvät liitteistä (Liite 1 ja Liite 2). Ensimmäisen lomakkeen oppilaat täyttivät toukokuussa 2011, jolloin oppilaat olivat vielä 8. luokalla. Lomake täytettiin ryhmäytymispäivän yhteydessä. Ensimmäisessä lomakkeessa kartoitettiin muun muassa sen hetken tunnelmia koulunkäynnistä. Lomakkeessa kysyttiin eri oppiainemieltyymyksistä, kiinnostuksen kohteista sekä motivaatiotasosta. Tarkoitus tutkimuksessa on kartoittaa sitä, onko JOPO[®]lla merkitystä oppilaiden yleiseen motivaatiotasoon ja onko sillä ollut merkitystä motivaation nousussa eri oppiaineiden kohdalla.

Toinen lomake täytettiin lokakuussa 2011, kun oppilaat olivat suorittaneet ensimmäisen työssäoppimisjaksonsa ja he olivat saaneet jo jonkinlaisen kuvan JOPO[®]-luokan toiminnasta. Tulimme tutkimuksen tilaajan kanssa kuitenkin siihen tulokseen, että oppilaat eivät täytä toista lomaketta itse, vaan haastattelen heidät lomakkeen avulla. Tämä siksi, että tutkimuskohteeni on erittäin pieni ja osalle oppilaista tiedon siirtäminen paperille on erittäin haasteellista. Ryhmästä löytyy myös sellaisia oppilaita, joiden luullaan jättävän vastaamatta suurimpaan osaan kysymyksiin, mikäli he täyttäisivät lomakkeen itsenäisesti. Toisessa lomakkeessa kysyttiin pääasiassa samoja kysymyksiä kuin ensimmäisessä lomakkeessa. Olisin mielelläni antanut oppilaille enemmän aikaa tutustua JOPO[®]-luokalla olemiseen ja näin ollen ehkä saanut kattavampia tuloksia, mutta aika ei valitettavasti riittänyt.

Kyselylomaketta tehtäessä tulee lomakkeen suunnittelu aloittaa kirjallisuuteen tutustumisella, tutkimusongelman pohtimisella sekä käsitteiden määrittelyllä. Kysymyksiä ja vastausvaihtoehtoja suunniteltaessa tulee selvittää, kuinka tarkkoja vastauksia halutaan ja kuinka tarkkoja tietoja on mahdollista saada. Tutkimuksen tavoite tulee olla täysin selvä ennen lomakkeen laatimista. Hyvä tutkimuslomake on selkeä, siisti ja houkuttelevan näköinen. Sen teksti ja kysymykset on hyvin aseteltu ja vastausohjeet ovat selkeät. Lomakkeessa tulee kysyä vain yksi asia kerrallaan ja niiden tulee edetä loogisesti. Kysymystyyppejä on useita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa yksi käytetyin kysymystyyppi on ”avoin kysymys”. Tällöin tutkittavalle annetaan tilaa vastata kysy-

mykseen vapaalla tavalla. Ne ovat yleensä helppo laatia, mutta käsittely on työlästä. Muita vaihtoehtoja ovat suljetut sekä sekamuotoiset kysymykset. Suljetussa kysymyksessä vastausvaihtoehdot on rajattu ja sekamuotoinen yhdistää kahta edellä mainittua tyyppiä. Lomakkeessa voi myös käyttää asenneasteikkoja. (Heikkilä 2005, 47–54.)

Hyvän tutkimuksen tulee olla muun muassa pätevä, luotettava, puolueeton, avoin sekä hyödyllinen (Heikkilä 2005, 29–32). Pätevyydellä tarkoitetaan tutkimusta, joka mittaa juuri sitä, mitä on tarkoitus selvittää. Tämä edellyttää täsmällisiä tavoitteita. Jotta tulokset olisivat päteviä, tulee mitattavat käsitteet ja muuttujat olla tarkkaan määriteltä. Pätevyyttä on hankala tarkastella jälkikäteen ja se on varmistettava etukäteen huolellisella suunnittelulla ja tarkoin harkitulla tiedonkeruulla. Tutkimuslomakkeen kysymysten tulee kattaa koko tutkimusongelma ja kysymysten tulee yksiselitteisesti mitata oikeita asioita. (Heikkilä 2005, 29.)

Tutkimuksen luotettavuudella tarkoitetaan tulosten tarkkuutta. Tulokset eivät saa olla sattumanvaraisia eikä niitä pidä yleistää pätevyysalueen ulkopuolella. Yhteiskunnan monimuotoisuuden ja vaihtelevuuden vuoksi tutkimuksen tulokset eivät välttämättä päde toisena aikana tai toisessa yhteiskunnassa. Tutkijan on oltava koko tutkimuksen ajan tarkka ja kriittinen. Virheitä voi sattua tutkimuksen eri vaiheissa ja tutkijan tulee osata tulkita tuloksia oikein. Tulokset ovat sattumanvaraisia, jos otoskoko on pieni. (Heikkilä 2005, 30.) Omassa tutkimuksessani en tutkinut perusjoukon otosta vaan koko perusjoukkoa, joten en usko tulosteni olevan sattumanvaraiset. Tutkimustulokset eivät ole yleistettävissä Keskuskoulun ulkopuolelle. Tuloksista olisi voinut saada yleistettävämpiä, mikäli tutkimukseen olisi osallistunut muita joustavan perusopetuksen luokkia. Lähikunnissa ei kuitenkaan aloittanut samana lukuvuotena muita JOPO[®]-luokkia, joista materiaalia olisi voinut kerätä ja joihin tuloksia olisi voinut verrata. Tulokseni ovat kuitenkin samalla linjalla JOPO[®]-toiminnan vaikuttavuuden arvioinnin kanssa.

Puolueeton tutkimus on sellainen, jossa ei tahallisesti vääristellä tuloksia, jonka tulokset ovat tukijasta riippumattomia ja joiden tuloksissa ei näy tutkijan poliittiset tai moraaliset vakaumukset. Mikäli tutkimus on puolueeton, tutkijan vaihtaminen kesken

tutkimuksen ei vaikuta tutkimuksen tuloksiin. Avoimessa tutkimuksessa tutkittaville selvitetään tutkimuksen tarkoitus ja käytötapa. Tutkimusraportissa esitetään kaikki tärkeät tulokset ja johtopäätökset eikä rajoituta työntilaajan kannalta oleellisiin tuloksiin. Käytetyt menetelmät ja epätarkkuusriskit kerrotaan ja niiden vaikutus tulosten yleistettävyyteen pyritään selvittämään. (Heikkilä 2005, 30-31.) Omaa tutkimusta tehdessäni kerroin oppilaille suullisesti sekä kirjallisesti siitä, mistä tutkimuksessa on kyse. Koska kyseessä olivat alaikäiset oppilaat, kerroin asiasta kirjallisesti myös heidän huoltajilleen. Saatekirje löytyy liitteestä kolme. Raportissani esitän kaikki oleelliset tulokset sekä tiedostan sen, että tulokseni eivät perusjoukon koon vuoksi ole yleistettävät. Uskon, että tutkimuksessani tutkijan muutos ei olisi vaikuttanut tuloksiin. Saattaa kuitenkin olla, että toisen kyselylomakkeen kohdalla olisi voinut olla huomattavissa vastausten suppeutta, mikäli kysymyksessä olisi ollut toinen tutkija. Jo syntynyt luottamussuhde oppilaisiin helpotti vastausten antamista.

Tutkimuksen tulee myös olla hyödyllinen ja käyttökelpoinen sekä relevantti. Mikäli tutkimus on suunnattu tärkeiksi koetuille ongelma-alueille, on helpompi saada aikaan hyödyllisiä tuloksia. Tutkimuslomakkeessa tule harkita jokainen kysymys tarkoin, jottei tulisi kysyttyä epäoleellisia kysymyksiä, joilla ei ole informaatioarvoa. Kysymys, jonka käyttötarkoitus ei ole etukäteen harkittu on usein turha. (Heikkilä 2005, 32.) Tutkimuksen tuloksia ja kehitysideoita voi hyödyntää myös tilaajatason ulkopuolella ja siitä on hyötyä joustavan perusopetuksen jatkoa suunniteltaessa

4.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimus sai alkunsa omista suuntautumisen opinnoistani. Tein sosiaalisen vahvistamisen käytäntöjä kehittävän projektini Saarijärven Keskuskoululla, jossa tehtäviini kuului JOPO[®]-luokan perustamista edeltävät järjestelyt. Tutkimuksen aihe kumpusi työn tilaajalta. Idea tuli koulun sen hetkiseltä apulaisrehtori Jari Rauhalalta, idean hyväksyi rehtori Markku Taipale. Ideaa muotoiltiin yhdessä JOPO[®]-tiimin kanssa, ja tutkimukseni aiheeseen päädyttiin yksimielisesti.

Tavoitteena on saada viitteitä siitä, että luokan oppilaat ovat hyötäneet joustavasta perusopetuksesta ja sen mukanaan tuomista muutoksista. Toivon positiivisia tuloksia, sillä uskon joustavaan perusopetukseen ja sen tuomiin mahdollisuuksiin, etenkin Saarijärven kaltaisessa kunnassa. Myös JOPO[®]-sta kerätyt tutkimustulokset ovat olleet kiistattomia ja toiminnan on todettu olevan kannattavaa. Toivon saavani tuloksia, joista voi päätellä oppilaiden motivaatiotason nousseen ja asenteiden koulunkäyntiä kohtaan muuttuneen. Motivaation löytymisellä uskon olevan vaikutusta nuorten elämään muuallakin kuin koulussa.

Koska JOPO[®]-luokan jatko ei ole Saarijärvellä varmaa, vaan kyseessä on pilottivuosi tilaaja haluaa saada tutkittua tietoa siitä, onko JOPO[®]lla positiivista vaikutusta nuorten arkeen ja koulunkäyntiin. Myös kaupungin päättäjät haluavat konkreettista näyttöä JOPO[®]n toimivuudesta, ennen kuin päättävät sen jatkuvuudesta Saarijärvellä. Tarve joustavalle perusopetukselle Saarijärvellä on suuri ja toivon, että tulokset miellyttävät päättäjiä ja niiden avulla sinetöitäisiin Saarijärven JOPO[®]n jatko. Vaikka koulun henkilökunta on sitä mieltä, että JOPO[®]lle on tarvetta, voi tilanne todellisuudessa olla toinen, mikäli pilottivuoden oppilaat eivät koe toimintaa merkittäväksi eivätkä mahdolliset uudet JOPO[®]laiset innostu toiminnasta. Varsinkin koulumaailmassa sana kulkee nopeasti ja mikäli nykyiset JOPO[®]-oppilaat eivät ole tyytyväisiä toimintaan, eivätkä koe sitä hyödylliseksi, on toiminnan jatkaminen lähes mahdotonta. Toiminnan jatkaminen olisi myös turhaa, mikäli tarpeeksi vapaaehtoisia, kiinnostuneita oppilaita ei löydy. Päättäjät tarvitsevat tukea päätöksentekoa varten ja sitä pyrin heille tarjoamaan.

Esittelen seuraavaksi molempien lomakkeiden vastaukset erikseen, jonka jälkeen teen yhteenvedon tuloksista. Tuloksissa vertailen molempien lomakkeiden tuloksia keskenään.

4.2 Ensimmäisen kyselyn tuloksia

Ensimmäisessä kyselyssä, jota käytin vertailukohteena toiselle kyselylle, kartoitin erilaisia näkökulmia opiskeluun. Siinä tiedusteltiin oppilaiden sen hetkistä motivoitu-

neisuutta sekä sitä, mikä heitä motivoi, syitä ryhmään hakeutumiselle, minkä he toivovat/uskovat muuttuvan JOPO[®]-luokalla, mitkä olivat sen hetken tunnelmat, kokevatko he saavansa vaikuttaa opiskeluunsa sekä eri oppiainemieltymyksiä.

Lomakkeen perusteella oppilaat toivoivat muutosta muun muassa työrauhaan, yhteishenkeen sekä omiin arvosanoihinsa. Oppilaat odottivat kovasti työssäoppimisjaksoja sekä henkilökohtaisempaa opetusta. Kysyttäessä oppilaiden ”fiilistä” sillä hetkellä heidän omassa luokassaan, vastasivat kaikki negatiivissävytteisesti, kuten ”Ahdistava”, ”Aika huono” ja ”Ei opiskelu kiinnosta omassa luokassa. Kaikki oppilaat kertoivat, että he eivät ole motivoituneita opiskelijoita. Yksi kuitenkin kertoi, että uskoisi olevansa ”,jos saisin hyvää opetusta”. Keskustelin myöhemmin oppilaiden kanssa siitä, millaista on hyvä opetus ja oppilaat kertoivat hyvän opetuksen olevan sellaista, jossa saa nopeasti apua, pitkäjänteistä selitystä sekä palautetta omasta työstään. Oppilaat kertoivat, että heitä motivoi opiskelemaan mahdollinen tulevaisuuden ammatti (kolme kuudesta vastanneesta), kaksi vastanneista kertoi, että heitä motivoi hyvä ja rento opettaja. Yksi vastanneista kertoi, että häntä ei motivoi mikään.

Viihtyminen ja motivaatio kulkevat käsi kädessä, sillä fyysinen ympäristö vaikuttaa motivaatioon ulkoisena tekijänä. JOPO[®]-luokalla pyritään luomaan oppilaille viihtyisä ympäristö opiskella, sekä mahdollisuuksia vaikuttaa omaan opiskeluunsa. Kyselyhetkellä kaksi oppilasta kertoi mielestensä pystyvänsä vaikuttamaan opiskeluunsa oppitunneilla, kolme ei uskonut ja yksi oppilaista ei ollut aivan varma. Vaikuttamisella tarkoitettiin mahdollisuutta vaikuttaa opittaviin asioihin ja toimintamuotoihin. Aktiivisuutta ja motivaatiota edistää mahdollisuus päästä itse tuottamaan tietoa ja vaikuttamaan sisältöjen valintaan (Kumpulainen, Krokfors, Lipponen, Tissari, Hilppö & Rajala 2011, 39). Kun oppilailta kysyttiin, ovatko he saaneet opiskella itseään miellyttävällä tavalla tarpeeksi usein, viisi oppilasta kuudesta vastasi, että ei ole saanut. Yksi oli mielestään saanut opiskella itseään miellyttävällä tavalla osalla tunneista. Hän kertoi näiden oppituntien olevan fysiikka ja tekninen työ sekä kotitalous, eli oppiaineet, joissa saa tehdä töitä käsillä.

Ihmetystä herätti kyselyn tulos, jonka mukaan kaksi kuudesta oppilaasta piti perinteisestä opetustyylistä. Tämä oli yllättävää, sillä JOPO[®]-luokalle yleensä hakeutuvat ne

oppilaat, jotka eivät enää halua opiskella tällä perinteisellä tavalla. Kolme oppilasta ei pitänyt perinteisestä opetustyylistä. Yksi oppilas ei osannut vastata kysymykseen. Perinteisellä opetustyyllillä tarkoitetaan käytäntöä, jossa opettaja keskustelee yhden oppilaan kanssa kerrallaan ja arvioi julkisesti oppilaan vastauksen sisällön. Usein taustalla on oletus siitä, että opettajan kysymykseen on olemassa yksi oikea vastaus. Koulussa kuitenkin tarvitaan vuorovaikutusta, jossa painotetaan oppilaiden toimijuutta. Opetuksen onnistumisen kannalta keskeistä on, että oppilaat osallistuvat vuorovaikutukseen aktiivisesti. (Kumpulainen, Krokfors, Lipponen, Tissari, Hilppö & Rajala 2011, 39.) Viisi oppilasta kertoi olevansa ”täysin samaa mieltä” tai ”lähes samaa mieltä” siitä, että he ovat tekemällä oppivia. Yksi ei ollut asiasta täysin varma. Myös viisi kuudesta oli sitä mieltä, että he muistavat paremmin asioita, joita ovat itse päässeet tekemään ja kokemaan.

Oppiaineista kysyttiin kiinnostusta muutaman ainekokonaisuuden kohdalta. Kiinnostavuutta mitattiin asteikolla 1-5 siten, että numero yksi on ”täysin eri mieltä”, numero kolme ”en osaa sanoa” ja numero viisi ”täysin samaa mieltä”. Eniten innostusta oppilaissa herätti kotitalous, jolle neljä oppilasta antoi asteikolla numeron viisi. Eniten haajontaa tuotti käsityöt. Monet haastatelluista oppilaista piti käsillä tekemisestä, mutta eivät kuitenkaan tutkimuksen aikana osoittaneet suurta kiinnostusta käsitöitä (tekni- nen/tekstiili) kohtaan. Kaksi antoi asteikolla käsitöille numeron kaksi, toiset kaksi antoi numeron neljä, yksi numeron viisi ja viimeinen oppilas numeron kolme. Luovista aineista, kuten musiikista ja kuvaamataidosta, piti puolet oppilaista. Kahdelle oppilaalle luovat aineet olivat lempiaineita. Yksi ei osannut kertoa kantaansa. Tulevaisuuden suhteen oppilaat olivat melko niukkasanaisia. Kuitenkin viisi oppilasta osasi kertoa alan, joka heitä kiinnostaa (ei varma tulevaisuuden haave) ja yksi ei osannut sanoa tulevaisuuden haaveistaan mitään.

4.3 Toisen kyselyn tuloksia

Jälkimmäinen kysely teetettiin ennalta suunnitellun lomakkeen pohjalta haastattele- malla. Lomakkeessa tiedusteltiin osittain samoja asioita, kuin ensimmäisessä lomak- keessa, jotta tuloksia pystytiin vertailemaan. Toisessa lomakkeessa oppilailta tiedus-

teltiin, mitkä asiat ovat muuttuneet heidän vaihdettua luokkaa. Oppilaat mainitsivat muutoksen kohteiksi ryhmäkoon, rennomman ilmapiirin, hyvän ryhmähengen, rennommat säännöt sekä paremman työrauhan (joka takaa paremman keskittymisen). Oppilaat mainitsivat myös, että poissaolot koulusta ovat loppuneet, koska kouluun on helpompi ja mukavampi tulla. Myös myöhästymiset ovat vähentyneet reilusti. Tämä on todennettavissa myös opettajan kirjanpidosta. Helpompaa kouluun tulo oli niillä oppilailla, jotka kärsivät jostakin diagnosoidusta sairaudesta, kuten masennuksesta. Oppilaat kertoivat myös, että kouluun on helpompi lähteä, koska pääsee tuttuun, mukavaan, pieneen ryhmään, eikä kynnys tulla myöhässä ole yhtä suuri kuin isossa luokassa (tästä syystä poissaolotkin ovat vähentyneet). Viisi oppilasta kuudesta kertoi, että asiat ovat muuttuneet parempaan suuntaan. Yksi vastaajista kertoi asian olevan ”niin ja näin”. Muutama vastanneista totesi kysymykseen ”Ovatko asiat muuttuneet parempaan suuntaan? (verrattuna viime lukuvuoteen)” sanoin ”Todellakin” ja ”Ehdottomasti”.

Kun oppilailta kysyttiin, ovatko heidän odotuksensa JOPO[®]-vuodesta toteutuneet, kolme vastanneista kertoi näin käyneen. Kaksi vastanneista oli sitä mieltä, että osa odotuksista on toteutunut ja yksi oli sitä mieltä, että odotukset eivät ole toteutuneet. Kun oppilaita pyydettiin erittelemään asioita jotka ovat toteutuneet ja niitä, jotka eivät ole, he mainitsivat muun muassa seuraavia asioita: heidän mielestään luokkahenki, opiskelun helpottuminen, pieni ryhmä sekä harjoittelut olivat sellaisia asioita, joiden kohdalla heidän odotuksensa ovat toteutuneet. Työrauha, television puuttuminen ja tiukat säännöt olivat asioita, jotka nousivat esiin oppilailta, jotka kertoivat, että odotukset eivät ole toteutuneet. JOPO[®]-luokan työntekijänä mielestäni on omituista kuulua, että toteutumatta jäänyt odotus on muun muassa työrauhan puuttuminen, sillä oppilaat tuntien ja ryhmää seuranneena, jokainen luokan kuudesta jäsenestä syyllistyy työrauhan rikkomiseen. Oppilaat tulee siis saada huomaamaan se, että kaikki teoillaan ovat rikkomassa luokassa puuttuvaa työrauhaa. Asiaan pyritään kuitenkin saamaan aikaan muutoksia opettajan toimesta, sillä työrauhan puuttuminen on suuri ongelma luokassa. Säännöistä on luokan keskuudessa keskusteltu kiivaasti. Luokalla noudatetaan pääasiassa samoja sääntöjä kuin muissakin perusopetuksen luokissa, mutta luokalla on myös omia ”sääntöjä”/etuuksia, joita muilla peruskoululaisilla ei ole, kuten musiikin kuuntelu itsenäisentyön lomassa. Surullista on se, että jossain

kohtaa hakuprosessin aikana osalle oppilaista on tullut JOPO[®] sta sellainen kuva, että siellä on helpompaa ja rennompaa. Totuus kuitenkin on se, että luokalla pitää tehdä paljon töitä, koska työssäoppimisjaksot vievät koulussa oppimiselta paljon aikaa.

Oppilaille suurimman päänvaivan tuotti asettelu ”kaksi aikuista vastaan kuusi oppilasta.” He ovat tottuneet perusopetuksen luokan ”yksi aikuinen vastaan 25 nuorta” aseteluun. Säännöt molemmissa luokissa ovat samat, JOPO[®]-luokassa rikkeet on vain helpompi huomata. Monissa kouluissa, kuten Saarijärven Keskuskoulussa, tiedostetaan ongelma sääntöjen noudattamisesta. Koulun järjestyssäännöt ovat kaikille samat, mutta kuitenkin jopa opettajat tiedostavat, että kaikki eivät noudata eivätkä lue sääntöjä samalla tavalla. Toisilla on löyhemmät käytännöt kuin toisilla. (Sigfrids 2009, 92 & Saloviita 2007, 76.) Tämä vaikuttaa oppilaiden asennoitumiseen yhteisiä sääntöjä kohtaan ja aiheuttaa myös usein sääntöjen olemassa olon kyseenalaistamista toisilla. Jokaisella opettajalla on myös omat sääntönsä, jotka vallitsevat hänen luokassaan (Saloviita 2007, 77). Luokan sääntöihin on kuitenkin tulossa uudistuksia ryhmähengen ja työrauhan säilyttämiseksi.

Kaikki Saarijärven JOPO[®]-oppilaat kertoivat, että heidän ”fiiliksensä” oli kyselyhetkellä parempi, kuin viime lukuvuonna heidän opiskellessa entisellä luokallaan. Oppilaat kuvailivat, että olotila ”ei ole yhtä sekava”, ”viitsii opiskella ahkerammin, kun opettaja ei koko ajan vaihdu” ja ”on helpompi olla ja tulla”. Mielestäni tämä tulos on loistava ja työntekijänä lämmittää mieltä kuulla, että nuorella on helpompi olla ja he tulevat mielellään kouluun. Viisi vastasi, että he ovat tällä hetkellä innostuneempia (motivointuneempia) oppilaita, kuin viime lukuvuonna opiskellessaan entisellä luokallaan. Yksi kertoi, että ei ole innostuneempi. Tämä johtui kuulemma siitä, että ”ei koulusta kuulu olla innostunut”. Oppilaat ovat huomanneet motivaatiotason nousua niin yleisellä tasolla kuin joissain oppiaineissa sekä siinä, että he viitsivät ylipäätensä tulla kouluun. Neljä oppilaista kertoi innostuvansa kouluun liittyvistä asioista viime lukuvuotta helpommin. Yksi vastanneista ei osannut sanoa mielipidettään ja kuten yllä, yksi kertoi, että ei innostu kouluun liittyvistä asioista helpommin, koska ”ei koulusta voi innostua”. Kun kysyin, missä asioissa he ovat huomanneet innostuvansa helpommin, he vastasivat muun muassa ”viitsii aloittaa työt helpommin”, helpompi lähteä mukaan tekemiseen ja innostua, kun on pieni ja tuttu ryhmä”, innostun opiskelusta helpommin, sillä

se on mukavampaa” ja eräs vastasi jopa innostuvansa helpommin matematiikasta kuin ennen. Esiin nousi myös ajatuksia siitä, että nykyisessä luokassa on helpompi innostua tekemisestä, kun uskaltaa lähteä mukaan. Uskaltaminen johtuu siitä, että ei tarvitse pelätä mokaavansa tai että toiset nauraisivat.

Kuten ensimmäisessä lomakkeessa, oppilailta tiedusteltiin, kokivatko he voivansa vaikuttaa omaan opiskeluunsa. Kaikki oppilaista vastasi ”kyllä”. He kokivat voivansa vaikuttaa opiskeluunsa muun muassa saamalla tauottaa omaa tekemistään jaksamisensa ja olotilan mukaan sekä saamalla valita työskentelytapoja. Kolme kertoi voivansa omasta mielestään vaikuttaa opiskelussaan lähes kaikkeen. Kaikki olivat sitä mieltä, että saamalla vaikuttaa omaan opiskeluunsa luokassa, heidän mielialansa ja motivaatitasonsa nousee. Oppilailta tiedusteltiin myös viihtyvyyttä omassa luokassa, verrattuna edelliseen luokkaan. Kaikki oppilaat vastasivat, että he viihtyvät nykyisessä luokassa paremmin kuin entisessä luokassa. Parempaan viihtyvyyteen vaikuttavat oppilaiden mukaan rauhallisempi ilmapiiri, sekä hyvä luokkahenki (ja siitä syntyvä halu tulla kouluun). Neljä kertoi viihtyvyyden syyksi hyvän ryhmähengen, lopuilta nousi esiin halu tulla kouluun, kaikilla vastanneilla nämä asiat olivat yhteydessä toisiinsa. Neljä oppilaista kertoi myös viihtyvänsä koulussa paremmin. Tämä johtuu samoista syistä, kuin luokassa viihtyminen. Yksi oppilaista ei osannut sanoa mielipidettään ja yksi oli sitä mieltä, että ”koulussa ei kuulu viihtyä”.

Oppilaita miellyttävät monenlaiset työskentelytavat. Muutama oppilas oli itsenäisen työskentelyn vankka kannattaja, mutta suurin osa piti ryhmätöistä. Muutama oppilas kommentoi pitävänsä ”kaikesta erilaisesta”. Kirjoitus ja kuuntelutehtävät eivät herättäneet oppilaissa innostusta. Neljä oppilasta kertoi, että saavat opiskella enemmän itseään miellyttävällä tavalla verrattuna edelliseen lukuvuoteen. Yksi oppilaista ei osannut sanoa kantaansa ja yksi ei vastannut kysymykseen lainkaan, koska ei osannut nimetä, mitkä työskentelytavat ovat hänen mieleensä. Neljä oppilasta kertoi, että heidän motivaatiotaan ja mielialaansa nostaa se, että he saavat työskennellä itseään miellyttävällä tavalla.

Tiedustelin lomakkeessa oppilaiden näkemyksiä tiettyjen oppiaineiden kohdalla. Tutkittavat oppiaineet on päätetty yhdessä opinnäytetyön tilaajan kanssa. Halusimme

kartoittaa, onko JOPO[®]lla ollut vaikutusta heidän motivaatioonsa oppiaineiden suhteen, sekä onko JOPO[®] vaikuttanut heidän oppiainemielityksiin. Oppilaita pyydettiin arvioimaan jokaista kysyttyä ainetta asteikolla 1-5, oman mieltymyksensä mukaan. Numero yksi kuvasti, että oppilas on täysin eri mieltä, kun taas numero viisi tarkoitti, että oppilas on täysin samaa mieltä. Kolme vastanneista antoi matemaattisille aineille numeron yksi. Yksi antoi numeron kaksi, yksi numeron neljä ja yksi numeron viisi. Oppilaat, jotka antoivat numeron 1-2, kertoivat perusteluksi sen, että matemaattiset aineet ovat liian hankalia, ”eikä niissä ole mitään järkeä”. Tämä mielipide ei tunnu muuttuneen ensimmäisestä kyselystä juurikaan. Korkeimmat numerot antaneet oppilaat kertoivat huomanneensa positiivisen eron kiinnostuksessaan matemaattisia aineita kohtaan. Syyksi he kertoivat henkilökohtaisemman opetuksen. Luovat aineet (kuvaamataito ja musiikki), olivat aineita, joista valtaosa oppilaista piti. Kolme antoi luoville aineille numeron viisi. Yksi antoi numeron neljä, yksi numeron kaksi ja yksi numeron yksi, koska ei tiennyt, mitä mieltä asiasta oli. Yksi koki asennoituvan positiivisemmin luoviin aineisiin valinnaisaineopintojen vuoksi. Myös kolme oppilasta kuudesta antoi käsitöille numeron viisi, yksi numeron kaksi ja kaksi antoi numeron kolme: ”en osaa sanoa”.

Neljä vastanneista kertoi oppivansa paremmin tekemällä. Loput vastauksista olivat ”en osaa sanoa” ja ”jokseenkin samaa mieltä”. Viisi kertoi pääsevänsä oppimaan enemmän tekemällä. Vastanneet kokivat pääsevänsä parhaiten oppimaan tekemällä työssäoppimisjaksojen aikana. Kaikilla oppilailta tuntui olevan selkeät tulevaisuuden suunnitelmat.

4.4 Tutkimustulosten yhteenveto

Tähän kappaleeseen olen koonnut kyselyiden tuloksia, jotta olen voinut verrata niitä rinnakkain. Olen nostanut esiin tutkimukseni kannalta olennaisimpia lukuja ja tuloksia. Oppilaat olivat kerinneet opiskelemaan luokalla noin kolme kuukautta ennen toisen kyselylomakkeen täyttämistä. Uskon, että olisin saanut selkeämpiä tuloksia, mikäli oppilaat olisivat olleet luokalla pidempään. Luokka ehti kuitenkin ryhmäytymään

hyvin ja kokemaan jo muutaman vierailun sekä ensimmäisen työssäoppimisjakson, joten uskon, että tulokset ovat suuntaa-antavina tuloksina päteviä.

Tässä osiossa kerron erilaisia huomioita ja muutoksia JOPO[®]-ryhmän osalta, keskittyen kuitenkin motivaationäkökulmaan. On otettava huomioon, että motivaatioon vaikuttavat monet asiat, ja jotkut asiat voivat vaikuttaa motivaatioon vasta myöhemmin. Uskon, että esimerkiksi eri oppiaineiden kohdalla mahdollinen motivaationkasvu olisi huomattavissa useamman harjoittelujakson jälkeen, sillä harjoittelutehtävät sidotaan oppiaineisiin ja työpaikkoihin, joten oppilaat pääsevät käytännössä näkemään, mihin koulussa opetettuja tietoja tarvitaan.

Mielestäni mullistuttavin ja JOPO[®]n jatkoon kannalta (Saarijärvellä) merkittävin tulos löytyy oppilaiden kokemuksista omasta viihtymisestään, sekä innostuneisuudestaan. Ensimmäisessä kyselyssä kaikki oppilaat vastasivat sen hetkisen ”fiiliksen” (silloisella luokalla opiskellessaan) olevan negatiivissävytteinen, kuten ”Ahdistava” ja ”Aika huono”. Kyselyn toisessa vaiheessa kuitenkin kaikki oppilaat kertoivat, että heidän ”fiiliksensä” on parempi/paljon parempi JOPO[®]-luokalla opiskellessa, kuin edellisessä luokassa. Oppilaiden olotilan suhteen on siis tapahtunut todellinen täyskäännös. Tämä tulos oli minulle miellyttävä tieto, sillä oppilaiden oma mielentila vaikuttaa suuresti kaikkeen opiskeluun liittyvään, myös motivaatioon. Suuri muutos oli myös tapahtunut oppilaiden viihtyvyydessä koskien luokkatilaa ja koulussa olemista. Kaikki vastanneet kertoivat viihtyvänsä nykyisessä luokassa paremmin kuin edellisessä ja neljä kertoi viihtyvänsä tästä syystä paremmin myös koulussa. Ensimmäisessä kyselyssä kolme oppilasta ei uskonut pystyvänsä vaikuttamaan omaan opiskeluunsa luokkatilanteessa. Toisessa kyselyssä selvisi, että kaikki vastanneet kokevat voivansa vaikuttaa opiskeluunsa nykyisellä luokallaan.

Yksi oppilas kertoi ensimmäisessä kyselyssä, että saa opiskella tarpeeksi usein itseään miellyttävällä tavalla, kun taas toisessa kyselyssä neljä vastanneista oli sitä mieltä, että he saavat opiskella itseään miellyttävällä tavalla useammin kuin viime lukuvuonna. Vaikka se, että oppilaat viihtyvät luokassaan ja koulussa paremmin kuin ennen, on tärkeää tietoa. On tutkimukseni kannalta kuitenkin olennaisempaa se, että ensimmäisessä kyselyssä 0 oppilasta koki olevansa innostunut (motivoitunut) oppi-

las, kun taas toisessa kyselyssä viisi oppilasta koki olevansa tällä hetkellä motivoituneempi opiskelija, kuin viime lukuvuonna. Yksi vastanneista oli sitä mieltä, että ”koulusta ei kuulu innostua.” Vaikka hänen vastauksensa onkin yhtä tärkeä kuin muiden, voidaan miettiä, mikä oppilaan todellinen motivaatiotaso on, kun tiedetään, että kyseinen oppilas on yksi luokan tunnollisimpia oppilaita. Neljä oppilasta kokee innostuvansa kouluun liittyvissä asioissa helpommin. Tämäkin on minusta merkki siitä, että asioita on tehty oikein ja ne etenevät oikeaan suuntaan.

Erittäin tyytyväinen olen myös siihen, että oppilaat olivat toisessa kyselyssä selvästi monisanaisempia, kun heiltä kysyttiin heidän tulevaisuuden suunnitelmistaan. Tulevaisuuden suunnitelmat saivat koskea mitä tahansa, kuten perhettä, opintoja ja ystävyysuhteita. Ensimmäisessä kyselyssä yksi oppilaista ei vielä tiennyt, mitä haluaisi tulevaisuudessa tehdä. Loput viisi vastasivat yhdellä, kylläkin melko kuvaavalla sanalla, kuten ”Amikseen”, ”Eläinlääkäriksi” ja ”Sairaanhoidajaksi”. Toisessa kyselyssä tulos oli kuitenkin erilainen. Kaikki osasivat nimetä tarkkaan, mitä tulevaisuudeltaan halusivat. Neljä oppilasta osasi toiveammattinsa lisäksi nimetä väyliä, kuinka he saavuttavat unelmansa ja kahden suunnitelmat koostuivat koulutuksen lisäksi perheen perustamisesta ja unelmatalosta. Nämä kaksi osasivat myös kertoa, millaisen talon he haluaisivat ja mistä, mitä lemmikkejä he haluavat sekä millaisen auton he tulevat ostamaan. Yksi jopa jo tiesi, mihin aikoo peruskoulun jälkeen muuttaa. Tämä ei ehkä kuulosta paljolta, mutta oppilaita seuranneina, on mielestäni uskomatonta, että oppilaat osaavat jo nimetä näinkin tarkkaan tulevaisuuden suunnitelmiaan, vaikka lukuvuoden alussa he tuntuivat haastatteluiden ja kyselylomakkeen perusteella olevan melko hukassa. Kaikilla siis näkymä tulevaisuuteen oli kirkas.

Oppilaat ovat tulosten perusteella selkeästi motivoituneempia kuin edellisenä vuonna ja he viihtyvät koulussa ja omassa luokassaan paremmin. Viihtyvyys on vaikuttanut heidän asenteisiinsa, suhtautumiseensa sekä motivaatioonsa. Heidän on helpompi olla koulussa, eivätkä he koe paineita kouluun tulemisesta. Nämä kaikki asiat vaikuttavat heidän motivaationsa sekä opiskeluintoonsa.

Osasta vastauksia on koottu kuvio liitteisiin (Kuvio 1). Kuviossa vertaillaan ensimmäisen ja toisen kyselyn tuloksia.

5 JATKOTUTKIMUSAIHEET JA KEHITYSIDEAT

Tutkimukseni herätti minussa paljon ajatuksia jatkotutkimusaiheiden suhteen ja useasti ajattelin laajentaa aiheitani, sillä niin monet asiat vaikuttavat myös motivaatioon. Joustava perusopetuksen vaikuttavuutta on tutkittu vähän. Jatkossa voisi tutkia tarkemmin erilaisia motivaatiotasoon vaikuttavia tekijöitä, kuten luokan ilmapiiriä, ryhmähenkeä sekä sitä, miten edellä mainitut asiat on luokassa luotu ja miten ne ovat syntyneet. Voisi myös tutkia, miten perhetaustat vaikuttavat oppilaiden minäkuvaan, maailmankuvaan sekä sitä kautta esimerkiksi motivaatioon. Mielestäni mielenkiintoista olisi myös tutkia erilaisia toimintamalleja ja työskentelytapoja kouluissa ja tutustua lähemmin eri oppimisympäristöihin sekä siihen, miten kouluissa, joissa JOPO[®]-luokka on toiminut jo useamman vuoden, nämä uudet toimintamallit on tuotu muun koulun käyttöön vai onko niitä tuotu. Södermanin (2011) raportoiman tutkimuksen mukaan joustavaa perusopetusta jarruttavia tekijöitä ovat kunnan ja koulun talous, päättäjien tietämättömyys sekä resursointi. Päättäjille välitettyä tietoa, tiedon kattavuutta sekä heidän näkemyksiään tiedon määrästä olisi mielenkiintoista tutkia, sillä monet kunnat taistelevat muun muassa resursointiin liittyvistä asioista juuri päättäjien tietämättömyyden vuoksi.

Jos tekisin tutkimukseni uudestaan, hyödyntäisin haastattelua vahvemmin tutkimuksessani. Olisin voinut haastatella nuoria tutkimuksen puolesta useammin ja näin olisin päässyt tarkemmin sisään oppilaiden ajatusmaailmaan. Myös ensimmäinen lomake olisi pitänyt teettää haastattelemalla, sillä siten saatiin oppilailta laajemmat vastaukset. Näin olisi myös minimoitu väärinymmärryksen mahdollisuus sekä vastaukset, jotka eivät olleet tutkimuksen kannalta kovin kuvaavia. Sain kuitenkin ensimmäisellä lomakkeella kerättyä sen tiedon, mitä tarvitsin. Mikäli aikaa olisi ollut enemmän, olisin voinut myös kerätä materiaalia muilta Keskuskoulun luokilta sekä erityisluokalta. Näin olisin voinut tarkastella sitä, oliko kyselyn ajankohdalla merkitystä tuloksiin tai

oliko esimerkiksi pieni ryhmäkoko vastaus oppilaiden motivaatio ongelmiin. Vertailuryhmien kautta olisin voinut saada selville sen, mitkä joustavan perusopetuksen toimintamalleista ovat niitä, joita ei muilla luokilla tarjota ja jotka ovat selvästi vaikuttaneet oppilaiden motivaatioon. Lomakkeilla sain kuitenkin kartoitettua vastaukset juuri niihin kysymyksiin, jotka olivat tutkimuksen rajauksen puitteissa oleellisia. Toiminnan suhteen on hankala määrittää kehitysideoita, sillä toiminta on vasta alkanut Keskuskoululla. Monia asioita voisi vielä tehdä toisin. Saarijärven joustavan perusopetuksen luokan henkilökunta kouluttautuu työnsä lomassa ja pyrkii muuttamaan toimintaa tarvittaessa ja resurssien mukaan.

Joustavasta perusopetuksesta löytyy monia elementtejä, joita voi siirtää muille perusopetuksen luokille ja näin saada muutoksen aalto aluilleen. Perusopetukseen voi siirtää esimerkiksi keskustelevan työtteen, aktiivisen ryhmäytyksen, oppimisympäristöjen muutoksen koulun sisällä ja koulun ulkopuolella sekä oppikirjoista pois suuntautuvan opetustyylin. Nämä esimerkkeinä askelista, jotka eivät vaadi suuria taloudellisia resursseja ja jotka ovat joustavalle perusopetukselle ominaisia. Samaan kategoriaan kuuluvat myös oppilaiden kohtaaminen, heidän itsetunnon kohottaminen ja opiskelun rytmittäminen edes osalla oppitunteja. Rytmittämällä tarkoitan esimerkiksi oppilaille annettavaa tehtävä pakettia, jonka oppilas voi suorittaa omassa tahdissaan määrätyn aikarajan sisällä. Mikäli mahdollista, voisi JOPO[®]sta siirtää perusopetukseen myös pidemmät työpaikkajaksot sekä työparityöskentelyn ja pienemmät luokkakoot (ei tukimuotona). Työparityöskentely voisi tapahtua myös luokan ulkopuolella, mikäli koululla olisi käytössään yksi ulkopuolinen työntekijä, kuten nuorisotyöntekijä. Myös koulun fyysisiin tiloihin olisi hyvä saada aikaan muutosta oppilaiden viihtyvyyden lisäämiseksi. JOPO[®]n elementtien siirtäminen vahvemmin muille perusopetuksen luokille on asia, jota Keskuskoululla tulisi lähteä kehittämään eteenpäin, varsinkin kun toiminnan jatkuvuus on vielä epävarma.

6 LOPPUSANAT

Oppilaiden motivaatiotaso on selvästi noussut viime lukuvuoteen verrattuna ja sen nousuun ovat vaikuttaneet monet tekijät kuten ryhmäkoko ja luokkahenki. Oppiaineiden kohdalla ei vielä ollut huomattavissa suuria muutoksia, mutta uskon, että pidemmällä aikavälillä oppiainekohtaista motivaatiotason nousua voisi olla huomattavissa. Perustan uskomukseni uusimpiin tutkimustuloksiin JOPO[®]-sta, joiden mukaan oppiainekohtaisesti on ollut huomattavissa motivaatiotason nousua valtakunnallisella tasolla. Tutkimus on tehty oppilaille, jotka ovat opiskelleet vähintään vuoden JOPO[®]-luokalla. (Söderman 2011.) Motivaatio on monisäikeinen prosessi, johon vaikuttavat useat tekijät. Saarijärven Keskuskoulun oppilaissa on ollut huomattavissa häiriökäyttäytymistä, poissaolojen lisääntymistä sekä motivaatiotason laskua. Vaikka ilmiö on valloillaan koulussa, on joustavan perusopetuksen avulla pystytty aloittamaan positiivisen muutoksen suunta. JOPO[®]-luokan oppilaiden osalta luvattomat poissaolot ja myöhästelyt ovat loppuneet, häiriökäyttäytyminen on loppunut, työrauha on palautettu luokkaan ja motivaatiotaso on saatu nostettua. Fyysisellä ympäristöllä on paljon tekemistä oppilaiden motivaation kanssa ja uskonkin, että luokan sisustaminen yhdessä oppilaiden kanssa on luonut luokkaan oppilaita miellyttävän ilmapiirin ja rennon tunnelman ja tämä on suoraan vaikuttanut heidän motivaatioonsa. Uskon, että pienetkin fyysiset muutokset luokkatiloissa, voisivat auttaa myös muita peruskoulun oppilaita löytämään uutta innostusta koulunkäyntiin. Luokkahuoneen valaistus, ilmastointi ja lämpötila ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat siihen, kuinka oppilaat pystyvät luokassa työskentelemään. Myös luokan fyysinen järjestys sekä istumajärjestys ovat asioita, jotka vaikuttavat opiskeluun ja sen mielekkyyteen. (Saloviita 2007, 72-73.) Näihin asioihin tulisi kiinnittää enemmän huomiota kaikissa koulun luokissa.

Tutkimuksessa kävi selvästi ilmi, että hyvä ryhmähenki ja pieni ryhmä ovat avainasemassa oppilaiden viihtymisen suhteen. Mietinkin, voisiko vahvemalla, tehostetulla ryhmäytymisellä ja pienemmillä ryhmillä vaikuttaa myös muiden peruskoulun

oppilaiden motivaatioon? Ja voisiko ryhmiä pienentää edes osalle oppitunneista? Ryhmät tuntuvat vain kasvavan ja oppilaat saavat yhä vähemmän huomiota opettajilta niin luokassa kuin koulun käytävilläkin. Useissa luokissa myös ryhmähenki tuntuu olevan huono ja tähän tulisi panostaa. Koska on todettu, että joustavan perusopetuksen toimivuus perustuu pienryhmäopetukseen, välittömään puuttumiseen, sekä kodin ja koulun tiiviimpään yhteistyöhön, tulisi näihin osa-alueisiin kiinnittää huomiota myös Keskuskoulun muilla luokilla.

Saarijärven JOPO[®]-luokalla on ollut melko kivikkoinen alku, niin kuin varmasti on monilla uutta toimintaa aloittavilla kouluilla. Lukuvuoden alussa oppilaissa oli selvästi huomattavissa totaalinen kiinnostuksen puute koulunkäyntiä kohtaan ja he kyseenalaistivat monia asioita, kuten yhteisiä pelisääntöjä. Luokka on kuitenkin tehnyt valtavasti töitä yhdessä. Luokassa vallitsee oppilaiden mielestä loistava ilmapiiri, luokkaan on helppo tulla ja toimintaan on helppo lähteä mukaan. Oppilaat ovat kiinnostuneempia kouluun liittyvissä asioissa ja he ovat tulevaisuusorientuneempia kuin lukuvuoden alussa. Muutos on pienessä ajassa ollut suuri ja tähän on varmasti vaikuttanut muun muassa yhteisten pelisääntöjen laatiminen. Ongelmakohtiin tartutaan nopeasti ja muun muassa sääntöjen rikkomisesta koituvat rangaistukset on laadittu yhdessä luokan kanssa.

Jatkoa ajatellen uskon tulosten olevan merkittäviä. JOPO[®]-luokka on toiminut Saarijärvellä vasta kolme kuukautta enkä usko, että vaikuttavuutta olisi voitu mitata muulta osa-alueelta yhtä merkittävien tuloksin näin lyhyessä ajassa. Uskon myös, että motivaatio ja sen tason nouseminen ovat ratkaisevassa asemassa, kun pyritään ennalta ehkäisemään koulupudokkuutta ja sitä kautta syrjäytymistä. Motivaatiotason nouseminen on saanut oppilaissa aikaan uudenlaisen tavan suhtautua kouluun ja sen merkitykseen. Se on luonut heille vahvemman uskon itseensä, minkä myötä myös tulevaisuus näyttää valoisammalta.

Tulokset voivat toimia taustatukena ja innoittajana muilla Saarijärven kaltaisille kunnille, jotka harkitsevat joustavan perusopetuksen aloittamista. Ne voivat toimia materiaalina muiden kaupunkien päättäjille sekä koulun johdolle, varsinkin silloin, kun halutaan ottaa askel eteenpäin ja lähteä pienin askelin muuttamaan perusopetuksen

suuntaa. Tutkimukseni antaa hyviä esimerkkejä siitä, mitkä asiat ovat motivoineet Saarijärven JOPO[®]n oppilaita. Samankaltaisia oppilaita löytyy myös muista kouluista ja muilta luokilta.

Jatkan suhteen toivon, että kaupungin päättäjät näkevät tutkimukseni sekä muiden JOPO[®]a koskevien tulosten kautta joustavan perusopetuksen potentiaalin Saarijärven Keskuskoulun näkökulmasta. Koulussa on ongelmia, joihin joustavalla perusopetuksella voidaan puuttua. Kirjoitushetkellä Saarijärven joustavan perusopetuksen luokka jatkaa toimintaa täydellä vauhdilla. Suurimmat karikot on ylitetty ja uutta hakua ensi vuoden JOPO[®]-luokalle valmistellaan kovaa vauhtia. Haku toteutetaan tänä lukuvuonna varsin ajoissa, jotta päättäjille saadaan tieto siitä, ovatko koulun oppilaat kiinnostuneita toiminnasta. Toistaiseksi näyttää siltä, että hakijoita luokalle löytyy. Alkukankeuden ja mustamaalaavien puheiden jälkeen luokan maine on parantunut huomasti ja monet oppilaat tuntuvat jopa kateellisilta siitä, että heidän kaverinsa saavat opiskella JOPO[®]-luokalla. Monet ovat jo käyneet tutustumassa luokkaan ja käyneet tiedustelemassa muun muassa hakuajankohdasta. Luokan oppilaat tuntuvat innokkailta näin toisen työssäoppimisjakson kynnyksellä ja ensimmäisen työssäoppimisjakson palaute oli oppilaiden ja työnantajien osalta positiivista.

Yhteisöpedagogi-opiskelijana olen tutkimusta tehdessäni huomannut, millainen toimintaympäristö koulu on alamme osaajille. Valitettavasti resurssit ovat tässäkin esteenä, mutta esimerkiksi Saarijärven Keskuskoulu hyötyisi edes yhdestä koulun ulkopuolisesta henkilöstä, jolla olisi antaa oppilaille tukea ja aikaa. Yhteisöpedagogi voisi myös tuoda koulun henkilökunnalle uusia näkökulmia sekä uusia tapoja toimia. Muun muassa yhteisöpedagogeilla on hyvät valmiudet työskennellä koulussa nuorten puolesta ja heillä on hyvät verkostoitumismahdollisuudet. Koulu perinteisessä muodossaan on murtumassa ja koulujen on nyt toimittava, jotta he pystyisivät vastaamaan nykyajan mukanaan tuomiin haasteisiin. Moniammatillinen yhteistyö, kykenevä henkilökunta, verkostoituminen ja työympäristöjen monipuolisuus ovat osa-alueita, joihin koulujen olisi hyvä kiinnittää huomiota. Joustavan perusopetuksen luokan ohjaajana toimiminen soveltuu minusta erinomaisesti esimerkiksi yhteisöpedagogille ja uskon, että alamme osaajilla on paljon tarjottavaa koulumaailmalle. Saarijärven Keskuskoululla yhteisöpedagogin mukanaan tuomaa tietoa ja taitoja tulisi hyödyntää

enemmän ja koululla tulisi huomata ne uudet ulottuvuudet ja monipuolisuus, joita nuorisotyönammattilaiset voivat kouluun tuoda.

Koulupudokkuudella voi olla erittäin vakavat seuraukset, jotka voivat syrjäytymisen kautta johtaa muun muassa köyhyyteen. Uskon vahvasti, että tutkimukseni kohteeksi päätyneen JOPO®-luokan oppilailla on, näin lyhyen tarkkailun perusteella, oivat mahdollisuudet päästä tavoitteisiinsa niin jatko-opintojen, kuin ylipäättänsä elämänsä suhteen. Oppilaissa on valtavasti potentiaalia tavoitteiden saavuttamiseksi ja uskon, että heidän menestyksensä taival on vasta alussa.

LÄHTEET

Aalto, Mikko 2002. Vuorovaikutustaidot. Forssa: Forssan kirjapaino Oy

Heikkilä, Tarja 2005. Tilastollinen tutkimus. 5.-6. painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Heinämäki, Tuija & Ollikainen, Terhi 2010. Aktivoiko ryhmävalmennus koulupudokkaita? Potkua päivään- ryhmävalmennus. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Isoherranen, Kaarina 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY

Jyväskylän yliopisto- koulutuksen tutkimuslaitos. Peda.net verkkoveräjä. Kolmiportainen tukijärjestelmä. Viitattu 20.10 2011.
<http://www.peda.net/veraja/veteli/keskus/oppiaineet/erityisopetus/siirto>

Kivinen, Riku & Latikka, Anne-Maria & Oja-Koski, Raija 1994. Ihminen tavoitteet ja toiminta. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.

Kumpulainen, Kristiina, Krofxfors, Leena, Lipponen, Lasse, Tissari, Varpu, Hilppö, Jaakko & Rajala, Antti 2011. Oppimisen sillat vievät koulun kaikkialle. Teoksessa Kirsi, Pohjola (toim.) Uusi koulu. Oppiminen mediakulttuurin aikakaudella. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Luukkainen, Olli & Wuorinen, Jarkko 2002. Yrittävä elämänasenne. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lämsä, Anna-Liisa 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Oulu: Oulun yliopisto.

Manninen, Jyri & Luukannel, Saara 2008. Joustava perusopetus. JOPO®- toiminnan vaikuttavuuden arviointi. Opetusministeriö.

National center for education evaluation and regional assistance 2008. Dropout prevention. Viitattu 19.11 2011
http://ies.ed.gov/ncee/wwc/pdf/practice_guides/dp_pg_090308.pdf

Niermeyer, Rainer & Seyffert, Manuel 2004. Motivaatio. Helsinki: Oy Rastor Ab.

Numminen, Ulla & Ouakrim-Soivio, Najat 2007. Joustava perusopetus.

Saloviita, Timo 2007. Työrauha luokkaan. Löydä omat toimintamallisi. Jyväskylä: PS-kustannus.

Opetushallitus 2010a. Joustava perusopetus. Taustaa ja perusteita. Viitattu 27.10 2011.
http://www.oph.fi/download/127069_Jopo_tausta_ja_perusteet_9_9_2010.pdf

Opetushallitus 2010b. Joustavaa perusopetusta koskeva kehittämistoiminta, JOPO®. Viitattu 2. 10 2011. http://www.oph.fi/kehittamishankkeet/joustava_perusopetus.

Peltonen, Matti & Ruohotie, Pekka 1992. Oppimismotivaatio. Teoriaa, tutkimuksia ja esimerkkejä oppimishalukkuudesta. Keuruu: Otava

Ruohotie, Pekka 1998. Motivaatio, tahto ja oppiminen. Helsinki: Oy Edita Ab.

Satakunnankansa 2009. Koulupudokkaat yhä isompi ongelma. Viitattu 25. 9 2011.
<http://www.satakunnankansa.fi/cs/Satellite/Paakirjoitukset/1194614085118/artikkeli/koulupudokkaat+yha+isompi+ongelma.html>

Saloviita, Timo 2009. Ryhmätyön rajattomat mahdollisuudet. Teoksessa Timo Saloviita (toim.) Meidän koulu. Keinoja työrauhan ja hyvän ilmapiirin saavuttamiseen. Jyväskylä: PS- kustannus.

Saloviita, Timo 2009. Samanaikaisopetus- kaksi opettajaa luokassa. Teoksessa Timo Saloviita (toim.) Meidän koulu. Keinoja työrauhan ja hyvän ilmapiirin saavuttamiseen. Jyväskylä: PS- kustannus.

Sigfrids, Arja 2009. Viihtyisä ja turvallinen koulu. Teoksessa Timo Saloviita (toim.) Meidän koulu. Keinoja työrauhan ja hyvän ilmapiirin saavuttamiseen. Jyväskylä: PS- kustannus.

Sarja, Anneli & Janhonen, Sirpa 2011. Tuen monet keinot. Aikuinen suunnannäyttäjänä. Joustavat opetusjärjestelyt koulutuksen luento 9.11 2011. Jyväskylä: Sokos Hotel Alexandra.

Söderman, Joni & Orellana, Tarja 2011. Joustava perusopetus Suomen kartalla. Variaatiot ja variaabelit. Joustavat opetusjärjestelyt koulutuksen luento 9.11 2011. Jyväskylä: Sokos Hotel Alexandra.

Taskinen, Sirpa 2001. Mitä tarkoitetaan nuorten syrjäytymisellä? Teoksessa Sirpa Taskinen (toim.) Huono ennuste. Mitä on lasten ja nuorten syrjäytyminen. Helsinki: Stakes.

Taskinen, Sirpa 2001. Miten yhteiskunta voisi vähentää syrjäytymisen uhkaa? teoksessa Sirpa, Taskinen (toim.) Huono ennuste. Mitä on lasten ja nuorten syrjäytyminen. Helsinki: Stakes.

Väänänen, Juha 2011. Nuorten syrjäytyminen ja pahan olon syyt. Viitattu 14.11 2011

<http://www.okka->

[saatio.com/opetusmenetelmat/Nuorten_syrjaytyminen_Vaananen.pdf](http://www.okka-saatio.com/opetusmenetelmat/Nuorten_syrjaytyminen_Vaananen.pdf)

LIITTEET

Liite 1 Ensimmäinen kyselylomake

Hei!

Olen valmistumassa yhteisöpedagogiksi humanistisesta ammattikorkeakoulusta ja teen tällä hetkellä opinnäytetyötä aiheesta ”Joustavan perusopetuksen vaikutus JOPO-oppilaiden motivaatioon”.

Pyytäisin teitä vastaamaan oheiseen kyselyyn perusteellisesti ja palauttamaan sen minulle tai Jarille. Lomakkeet saa palauttaa nimettöminä. Tutkimuksen tuloksia käsitellään luottamuksellisesti eikä tuloksia julkaista muualla kuin opinnäytetyössäni.

Kysely on kaksiosainen. Ensimmäinen osa (kyseinen lomake) täytetään ennen JOPO-luokan lukuvuoden alkua ja toinen täytetään ensimmäisen harjoittelujakson jälkeen. Luethan kysymykset tarkasti läpi ennen vastaamista.

1. Miksi halusit siirtyä entiseltä luokaltasi JOPO-luokkaan?

2. Miten luulet asioiden muuttuvan JOPO-luokassa?

3. Mitä odotat eniten JOPO-vuodelta?

4. Millainen fiilis sinulla on tällä hetkellä?(opiskellessasi nykyisellä luokallasi)

5. Oletko tällä hetkellä innostunut(motivoitunut) opiskelija?

6. Mikä sinua innostaa(motivoi) opiskelemaan?

7. Millaiset asiat kiinnostavat sinua?

8. Koetko voivasi itse vaikuttaa opiskeluusi? (saatko aikatauluttaa tekemistäsi itse, voitko vaikuttaa työskentelytapaan tunnille jne.)

9. Mitä asioita koet osaavasi hyvin? (koulussa/kotona)

10.Mitä asioita haluaisit osata enemmän?

11. Millaiset työskentelytavat oppitunnilla miellyttävät sinua?

12.Koetko saavasi opiskella miellyttävällä tavalla riittävän usein?

Arvio asteikolla 1-5 seuraavia väittämiä.

(1= täysin eri mieltä 2=Jokseenkin eri mieltä, 3= en osaa sanoa, 4= jokseenkin samaa mieltä, 5= täysin samaa mieltä)

1. Pidän matemaattisista aineista (matematiikka, kemia, fysiikka)

Jos vastasit numerolla 1-3, miksi olet eri mieltä?

2. Pidän luovista aineista (kuvaamataito, musiikki) ___

Jos vastasit numeroilla 1-3, miksi olet eri mieltä?

3. Pidän käsitöiden tekemisestä (tekninen/tekstiili, kotona/koulussa?) ___

Jos vastasit numeroilla 1-3, miksi olet eri mieltä?

4. Pidän kotitaloudesta? ___

Jos vastasit numeroilla 1-3, miksi olet eri mieltä?

5. Pidän perinteisestä opetustyylistä (opettaja opettaa luokan edessä, oppilaat kuuntelevat ja tekevät tehtäviä). ___

Jos vastasit numeroilla 1-3, miksi olet eri mieltä?

6. Uskon oppivani asioita paremmin tekemällä? ____

Jos vastasit numeroilla 1-3, miksi olet eri mieltä?

7. Uskon muistavani asioita paremmin, jos pääsen itse tekemään tai kokemaan niitä? ____

Jos vastasit numeroilla 1-3, miksi olet eri mieltä?

Mitkä ovat tulevaisuuden haaveesi tällä hetkellä? (opiskelun, työn, perheen tms. suhteen)

Miten koet tulevat työharjoittelut? (Mikä jännittää, mikä mieltätyttää, odotatko innolla jne.)

Kiitos vastauksista!

Tiia Kultanen
JOPO-ohjaaja

Liite 2 Toinen kyselylomake
Toteutettiin haastattelemalla

Hei!

Olen valmistumassa yhteisöpedagogiksi humanistisesta ammattikorkeakoulusta ja teen tällä hetkellä opinnäytetyötä aiheesta ”Joustavan perusopetuksen vaikutus JOPO-oppilaiden motivaatioon”.

Pyytäisin teitä vastaamaan oheiseen kyselyyn perusteellisesti ja palauttamaan sen minulle tai Jonnalle. Lomakkeet saa palauttaa nimettöminä. Tutkimuksen tuloksia käsitellään luottamuksellisesti eikä tuloksia julkaista muualla kuin opinnäytetyössäni.

Kysely on kaksiosainen. Ensimmäinen osa täytettiin ennen JOPO-luokan lukuvuoden alkua ja tämä on kyselyn toinen osa. Luethan kysymykset tarkasti läpi ennen vastaamista. Perusteellisesti vastanneille luvassa pieni kiitos vaivannäöstä.

- 1. Mitkä asiat ovat muuttuneet ,ja miten, ollessasi JOPO-luokalla? (Verrattuna entiseen luokkaasi). Ovatko asiat muuttuneet parempaan suuntaan?**

- 2. Ovatko odotuksesi JOPO-luokalla olemisesta toteutuneet? Mitkä ovat, mitkä eivät?**

- 3. Millainen fiilis sinulla on tällä hetkellä, opiskellessasi JOPO-luokalla? (Verrattuna entiseen luokkaan)**

4. Oletko tällä hetkellä innostunut (motivoitunut) opiskelija? (Verrattuna viime lukuvuoteen)

KYLLÄ_____ EN_____

5. Jos vastasit kysymykseen 4 KYLLÄ: Miten/Missä asioissa olet huomannut olevasi innostuneempi?

6. Oletko kokenut innostuvasi kouluun liittyvistä asioista helpommin? (Verrattuna viime lukuvuoteen)

KYLLÄ_____ EN_____

7. Jos vastasit kysymykseen 6 KYLLÄ: Missä tilanteissa olet huomannut innostuvasi enemmän? Miksi olet innostunut enemmän?

8. Koetko voivasi itse vaikuttaa opiskeluusi (saatko aikatauluttaa tekemisesi itse, voitko vaikuttaa työskentelytapoihin tunnilla jne)? (Verrattuna viime lukuvuoteen)

KYLLÄ_____ EN_____

9. Jos vastasit kysymykseen 8 KYLLÄ: Kuinka koet voivasi vaikuttaa opiskeluusi? Vaikuttaako tämä motivaatitasoosi?

10. Oletko huomannut viihtyväsi uudessa luokassa paremmin? (Verrattuna viime lukuvuoteen)

KYLLÄ_____ EN_____

Oletko huomannut viihtyväsi koulussa paremmin? (Verrattuna viime lukuvuoteen)

KYLLÄ_____ EN_____

11. Jos vastasit kysymykseen 10 KYLLÄ: Miten/Miksi olet viihtynyt luokassa/koulussa paremmin?

12. Millaiset työskentelytavat miellyttävät sinua? (Itsenäinen opiskelu, ryhmätyöt...)

13. Koetko saavasi opiskella miellyttävällä tavalla tarpeeksi usein? (Verrattuna viime lukuvuoteen)

KYLLÄ_____ EN_____

14. Jos vastasit kysymykseen 13 KYLLÄ: Miten tämä vaikuttaa mielialaasi/ tuntemuksiisi opiskelun suhteen?

Arvio asteikolla 1-5 seuraavia väittämiä.

(1= täysin eri mieltä 2=Jokseenkin eri mieltä, 3= en osaa sanoa, 4= jokseenkin samaa mieltä, 5= täysin samaa mieltä)

8. Pidän matemaattisista aineista (matematiikka, kemia, fysiikka) _____

Jos vastasit numerolla 1-3, miksi olet eri mieltä?

Oletko huomannut eroa suhtautumisessasi matemaattisiin aineisiin viime lukuvuoteen verrattuna? En___ Kyllä, miten:

9. Pidän luovista aineista (kuvaamataito, musiikki) _____

Jos vastasit numeroilla 1-3, miksi olet eri mieltä?

Oletko huomannut eroa suhtautumisessasi luoviin aineisiin viime lukuvuoteen verrattuna? En___ Kyllä, miten:

10.Pidän käsitöiden tekemisestä (tekninen/tekstiili, kotona/koulussa?) _____

Jos vastasit numeroilla 1-3, miksi olet eri mieltä?

Oletko huomannut eroa suhtautumisessasi käsitöiden tekemiseen viime lukuvuoteen verrattuna? En___ Kyllä, miten:

11. Uskon oppivani asioita paremmin tekemällä? ___

Jos vastasit numeroilla 1-3, miksi olet eri mieltä?

Oletko päässyt oppimaan enemmän tekemällä, viime lukuvuoteen verrattuna? En___ Kyllä, miten:

Mitkä ovat tulevaisuuden haaveesi tällä hetkellä? (opiskelun, työn, perheen tms. suhteen)

Kiitos ajastanne!

T: JOPO-ohjaaja

Liite 3 Saatekirje huoltajille

Hei!

Teen tällä hetkellä opinnäytetyötä aiheesta ”Joustavan perusopetuksen vaikutus oppilaiden motivaatioon JOPO-luokalla”. Opinnäytetyöni tulee koostumaan Saarijärven Keskuskoulun JOPO-oppilaiden vastauksista ja heidän mielipiteistään aiheeseen. JOPO-oppilaat tulevat täyttämään kaksi erillistä kyselyä opinnäytetyön tutkimukseen liittyen. Ensimmäinen kysely täytetään ennen lukuvuoden alkua(toukokuussa)ja toinen kysely teetetään oppilailla ensimmäisen harjoittelujakson jälkeen.

Lomakkeet täytetään nimettöminä ja ne käsitellään luottamuksellisesti. Opinnäytetyön tulokset julkaistaan Saarijärven keskuskoululla sekä omassa koulussani (Humanistinen ammattikorkeakoulu). Kysymykset käsittelevät ensimmäisessä lomakkeessa tämän hetken motivaatiotasoa, kokemuksia omista vaikutusmahdollisuuksista sekä tietyistä oppiainemielityksistä. Jälkimmäisessä lomakkeessa kysytään lähes samat kysymykset, tavoitteena vertailla tuntemuksia ja ajatuksia ajalta ennen JOPO-luokalle siirtymistä sekä JOPO-luokalle pääsyn jälkeen.

Mikäli haluat lisätietoja tutkimuksesta tai haluat esimerkiksi nähdä kysymykset etukäteen, voit ottaa minuun yhteyttä sähköpostitse: tiia.kultanen@humak.edu

Keväisin terveisin: Tiia Kultanen

JOPO-ohjaaja

Liite 4 Lehtijuttu Saarijärven JOPO-luokasta

Oppilaat kävivät opintovierailulla Saarijärven paikallislehden toimituksessa. Juttu julkaistu Sampo-lehdessä 29.9.2011.

Ilari Laulainen, Jiska Rühlmann, Jesse Kalenius, Ronja Mietala ja Jenna Kemppainen kävivät tutustumassa Sampoon opettaja Jonna Kallisen ja ohjaaja Tiia Kultasen kanssa. Kuva: Aino Berg.

Jopolaiset vierailulla

Vierailimme viime maanantaina Jopo-luokamme kanssa Sampo-lehdessä. Pääsimme tutustumaan toimittajan työhön ja kuulemaan, millainen on toimittajan viikko.

Päätoimittaja **Ilkka Salonen** pyysi meitä tekemään pienen jutun Jopo-luokasta.

Jopo- eli joustavan perusopetuksen ryhmässä aloitti tänä syksynä kuusi oppilasta. Jopo-luokalle piti itse hakeutua, eli kyseessä ei ole mikään erityis- tai tarkkailuluokka.

– Kun luokalla on vain kuusi oppilasta, keskittyminen on helpompaa ja opetus on yksilöllisempää. Luokallamme on todella hyvä luokkahenki, **Jenna Kemppainen** toteaa.

Jopoon kuuluu muun muassa neljä työ- säoppimisjaksoa, kaksi syksyllä ja kaksi keväällä. Tarkoituksena on saada kokemusta työelämää varten.

Oppilaita on tällä hetkellä työssäoppimassa Rantakivellä, auto- ja konehuolto Hoppulalla, kauneushoitola Studio P&K:ssa, eläinlääkäri Matti Ikkalalla, K-Supermarket Minussa ja Saarijärven alakoulussa.

– Ihan kivaa on ollut, mukavinta on ollut päästä katsomaan minkälaista työ on käytännössä. Olen päässyt esimerkiksi rokottamaan eläimiä, **Ronja Mietala** kertoo.

Jenna Kemppainen ja Jesse Kalenius

Liite 5 Lehtijuttu Saarijärveläisessä

JOPO[®]-oppilaista kirjoitettu lehtijuttu paikallislehdessä. Luokka oli ollut toiminnassa vasta kaksi työpäivää ennen lehtijutun kirjoittamista. Kirjoittaja Piia Saarenketo.

Jopo ohjaa oppilaita toimimaan

Jopo-ryhmässä käytetään aikaa työssä oppimiseen.

Saarijärven Keskuskoulu aloitti tänä syksynä toimintansa aivan uudella tavalla. Joustavan perusopetuksen ryhmässä käy koulua tällä hetkellä kuusi oppilasta, jotka hakivat paikkaa luokalle jo keväällä.

Tekemällä oppii

Jopo-opetuksen ja perinteisen koulunkäynnin suurin ero on se, että jopo-luokalla opiskelu on toiminnallista ja siihen sisältyy runsaasti työssäoppimista. Neljän viisi viikkoa kestävä jakson aikana tutustutaan erilaisiin työpaikkoihin kolmena päivänä viikossa.

– Tavoitteena on, että oppilaat pääsevät sovelta- maan koulussa oppimaansa käytännössä. Samalla he pääsevät tutustumaan eri alojen työpaikkoihin ja jatko-opiskelupaikan va-

linta helpottuu, kertoo jopo-luokan opettaja **Jonna Kallinen**.

Jopo-luokan toimintatapaa kuuluu myös, että oppilaita tuetaan vielä peruskoulun päätyttyä. Puolen vuoden seurannan aikana varmistetaan, että jokaiselle on löytynyt mieleinen jatko-opintopaikka.

Jonna Kallinen opettaa pääosan aineista luokalle, ja jopo-luokka osallistuu isompien ryhmien mukana valinnaisaineiden tunneille.

Ei mitään veltoilua

Jopo-luokassa ryhmä on pienempi ja työtavoissa on enemmän joustavuutta, mutta veltoilijoille opetustapa ei sovi.

Tavoitteena on oppia itsenäisiä työtapoja ja oma-toimisuutta harjoitellaan myös työpaikkojen hankinnassa ja työelämässä toimiessa.

Jopo-luokan opiskelijat opiskelevat saman opetus-suunnitelman mukaisesti kuin muutkin ysluokkalaiset.

– Töitä täällä pitää tehdä, vaikka tarvittaessa tau-

Ilari Laulainen, Jenna Kemppainen, Jesse Kalenius, Ronja Mietala, Jiska Rühlmann ja Aino Berg ovat ensimmäiset saarijärveläiset jopo-oppilaat. Tiia Kultanen ja Jonna Kallinen kehuvat ryhmän nopeasti kehittynyttä yhteishenkeä.

on voikin ottaa kesken opitunnin, Kallisen työparina jopo-luokassa toimiva yhteisöpedagogi **Tiia Kultanen** kertoo.

Keskittyminen helpottuu

Aino Berg ja **Jenna Kemppainen** ovat viikon verran koulua käytyään tyytyväisiä valintaansa käydä ysluokka jopo-opetuksessa. Tyttöjen mukaan keskittyminen isommassa ryhmässä oli vaikeaa ja sen vuoksi koulunkäynti kärsi pa-

hasti.

– Opin paljon paremmin tekemällä kuin vain kuuntelemalla opettajaa, Berg sanoo.

Muutos työskentelytavoissa näkyy tyttöjen mukaan nopeasti. Pienessä ryhmässä opettajalta saa nopeammin apua ja positiivista palautetta saa isoa luokkaa enemmän.

– Ja omat mielipiteet ja tarpeet on helpompi tuoda esiin, Kemppainen toteaa.

Piia Saarenketo

Kuvio 1

Vertailua ensimmäisen ja toisen kyselylomakkeen tulosten välillä.

